

3—11 november

Debatter m. m.

Tisdagen den 3 november

	Sid.
Svar på frågor av:	
herr Carbell i anledning av pressuppgifter om utnyttjande av militär personal som drevkarlar vid älgjakt	3
herr Ståhl i anledning av befarade personsador vid militära övningar med radioaktiva ämnen	3
herr Persson i Appuna ang. den begärda utredningen rörande statsmakternas möjligheter att påverka näringslivets lokalisering . .	5
herr Nilsson i Lönsboda ang. de förluster, som den senaste kraftiga stormen vid den svenska sydkusten vållat fiskarna	5
herr Elmvall ang. stöd åt jordbrukare, som drabbats av skörde-sador	6
Svar på interpellation av herr Wahrendorff ang. stöd åt jordbrukare, som drabbats av förluster till följd av torkan	7
Interpellation av herr Jansson i Benestad ang. samordning av de militära och civila intressena vid planeringen av flygfält	13

Fredagen den 6 november

Interpellationer av:	
fröken Sandell ang. försvarets upplysningstjänsts verksamhet . .	15
herr Heckscher ang. åtgärder för vidmakthållande och utvidgning av det ekonomiska samarbetet inom OEEC	15

Tisdagen den 10 november

Svar på fråga av herr Blidfors ang. utredningen om försvarets högsta militära ledning	18
Svar på interpellation av herr Senander ang. viss höjning av ålderspensionerna	19
Interpellationer av:	
herr Svenning ang. översyn av bestämmelserna om förverkande av hyresrätt och avhysning	25

	Sid.
herr Bengtsson i Varberg ang. förhållandena vid Eugeniahemmet i Stockholm, m. m.	26
fröken Elmén ang. förhållandena vid Eugeniahemmet i Stockholm.	27
fru Torbrink ang. förvaringen av vapen och sprängämnen i militära förråd, m. m.	27
Onsdagen den 11 november	
Svar på fråga av herr Braconier ang. censorernas befogenheter i studentexamen	29
Svar på interpellationer av:	
herr Nilsson i Tvärålund ang. åtgärder med anledning av de av norrländska vattenkraftutredningen avgivna förslagen	32
fru Löfqvist ang. husbockens skadeverkningar	33
Statligt stöd till försöksverksamhet vid lantbruks- och lantmannaskolor med gengasdrift av traktorer och bilar	39
Interpellationer av:	
herr Nilsson i Gävle ang. sysselsättningsmöjligheterna vid örlogsvarvet i Karlskrona.....	43
herr Carlsson i Huskvarna ang. rabatterade järnvägsresor för folkpensionärer	44
fröken Karlsson ang. utbetalningen av sjukpenning i vissa fall ..	44
herr Eliasson i Sundborn ang. Dalarnas järnvägskommunikationer.	45

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 11 november

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 56, ang. avtal med Österrike mot dubbelbeskattning	39
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 35, ang. försäljning av Mjogaryd Melangården 2 ¹ i Jönköpings län m. fl. fastigheter	39
— nr 36, ang. statligt stöd till försöksverksamhet vid lantbruks- och lantmannaskolor med gengasdrift av traktorer och bilar	39

Tisdagen den 3 november

Kl. 16.00

§ 1

Svar på fråga i anledning av pressuppgifter om utnyttjande av militär personal som drevkarlar vid älgjakt

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Carbell har frågat mig

1) om jag kan lämna kammaren upplysning, huruvida de pressuppgifter är riktiga som omtalat att älgjakt med militär personal som drevkarlar förekommit vid hemvärnets stridsskola i Vällinge,

2) om jag anser att vad därvid förekommit är ett riktigt handhavande av den militära personalen och utnyttjande av dess utbildningstid och

3) om jag är i tillfälle meddela vad som med anledning av det inträffade företagits eller kommer att företagas från departementets eller den militära ledningens sida.

Det är riktigt att militär personal, huvudsakligen till repetitionsövning inkallade värnpliktiga hemvärmän och några officerare, använts som drevkarlar vid nämnda älgjakt. Deltagandet var helt frivilligt. Några tillfrågade värnpliktiga avböjde att delta i jakten. Den övningstid som gick förlorad uppger skolledningen har intjänats genom kvällsövningar och en dygnsövning. Dessutom har deltagandet i jakten bedömts vara av värde ur utbildningssynpunkt.

Jakten anordnades av Stockholms stad och ägde rum på av staden ägda egendomar. Vällinge huvudbyggnad och

stridsskolans övningsmark utgör en del av nämnda egendomar. Stockholms stad upplåter Vällinge huvudbyggnad för en symbolisk summa och övervägande delen av övningsterrängen utan arrendavgift. Erhållen likvid vid avyttring av de skjutna älgarna tillfaller Stockholms stad. Mot bakgrunden härav har hemvärnets ledning ansett det rimligt att betrakta hemvärmännens deltagande i jakten som en gentjänst gentemot Stockholms stad.

Trots de speciella omständigheter, som förebragts i det aktuella fallet, anser jag det olämpligt att utnyttja värnpliktig personal på det sätt som här skett. Ett upprepande bör därför inte ifrågakomma. Enligt vad jag inhämtat utreder militieombudsmannen för närvarande ärendet och torde härvid pröva frågan om särskilda åtgärder är påkallade.

Härpå anförde

Herr CARBELL (s):

Herr talman! Jag tackar försvarsmistern för svaret på min enkla fråga, ett svar som jag i dess sista del finner helt tillfredsställande.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2

Svar på fråga i anledning av befarade personskador vid militära övningar med radioaktiva ämnen

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Ståhl har bett mig

Svar på fråga i anledning av befarade personskador vid militära övningar med radioaktiva ämnen

lämna en redogörelse för orsaken till de personskador, som befarades ha uppkommit vid övningar med radioaktiva ämnen vid Värmlands regemente, samt frågat vilka åtgärder jag ämnar vidtaga för att förebygga ett upprepande.

I ett svar på en interpellation i denna kammare av herr Gustafsson i Borås lämnade jag den 20 mars 1959 en utförlig redogörelse för utformning och säkerhetsbestämmelser vid övningar med radioaktivt preparat. Som jag därvid nämnde skall varje övningsdeltagare bära en filmdosmätare, som efter övningen för kontroll insändes till radiofysiska institutionen vid Karolinska sjukhuset.

Vid dylik kontroll framkom, att tre filmdosmätare, som burits av värnpliktiga vid Värmlands regemente, visade en stråldos liggande mellan 50 och 150 gånger högre än tillåten dos.

Utredning om orsaken härtill påbörjades omedelbart. Hittills har följande framkommit. De höga värdena på de aktuella filmdosmätarna har förorsakats av att de under några minuter varit intill behållare med radiakpreparat i exponeringsläge. Detta har skett vid en övning i indikering — en övning av något enklare slag än den som var aktuell i mitt förut nämnda interpellationssvar. Tre värnpliktiga har under övningen biträtt vid utställande och iordningställande av radiakpreparat som förvarats i särskilda behållare. Sannolikt av experimentlust har de då — i strid med meddelade säkerhetsföreskrifter — tagit av sig sina filmdosmätare och lagt dem intill behållare med radiakpreparat i exponeringsläge. Efter någon stund har de tagit bort mätarna och satt dem på sig. Då de genom detta förfaringsätt kommit intill radiakpreparat i exponeringsläge, har de utsatt sig själva för en något större dos än övrigt personal som deltagit i övningen. De har uppgivit, att de varit intill preparatet högst någon sekund. Den extra dosen kan på

grund härav beräknas ha uppgått till omkring 20 milliröntgen. Högsta normaldos för vecka är enligt i Sverige tillämpade bestämmelser 100 milliröntgen. Genom kontinuerliga blodprov kommer man att söka eventuella blodförändringar hos de värnpliktiga.

Den hittills gjorda utredningen har icke visat annat än att övningsledning till alla delar följt givna bestämmelser. Enligt dessa skall övningsledaren före varje övning orientera deltagarna om gällande säkerhetsföreskrifter. Vad som förekommit i förevarande fall — då bestämmelserna avsiktligt överträtts — anser jag inte påkalla någon åtgärd från min sida.

Vidare anförde:

Herr WEDÉN (fp):

Herr talman! I herr Ståhls frånvaro ber jag att få tacka försvarsministern för svaret på herr Ståhls fråga.

Jag vill gärna tillägga, att jag finner svaret klarläggande. Det är värdefullt att det här har konstaterats, att det inte rör sig om någon händelse, som oavsiktligt drabbat vederbörande, utan om ett avsiktligt överskridande av säkerhetsföreskrifterna.

Jag tror emellertid att många liksom jag skulle sätta värde på om försvarsministern kunde bekräfta, att det enligt hans mening med gällande säkerhetsföreskrifter och med de avspärnings-, bevaknings- och andra skyddsåtgärder som vidtas inte behöver finnas några farhågor för att strålning av denna storlek — låt vara att det här varit fråga om begränsade doser i jämförelse med vad som är tillåtet beträffande t. ex. röntgenpersonal — skall kunna *oavsiktligt* drabba militär personal i övnings tjänst eller civila, som kan beträda ett övningsområde. Jag tror alltså att det skulle vara välgörande, om försvarsministern kunde ge uttryck för uppfattningen, att säkerhetsbestämmelserna är sådana, att

Svar på fråga ang. den begärda utredningen rörande statsmakternas möjligheter att påverka näringslivets lokalisering — Svar på fråga ang. de förluster, som den senaste kraftiga stormen vid den svenska sydkusten vållat fiskarna

man inte behöver befara att en händelse av den karaktär, som militär personal i detta fall avsiktligt utsatt sig för, oavsiktligt kan drabba någon.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Jag tror jag kan försäkra herr Wedén och kammarens övriga ledamöter, att inte bara säkerhetsbestämmelserna utan även de åtgärder som i praktiken vidtas vid dessa övningar är så rigorösa, att det inte kan inträffa att någon som deltar i övningarna oavsiktligt erhåller skador. Här har man avsiktligt överträtt bestämmelserna, men så långt vi förstår har inte heller någon i detta fall kommit till skada.

Vi har mycket noggrant gått igenom bestämmelserna, och jag tror att det som inträffat är en varning för dem som handhar dessa övningar att se till, att de som sköter dessa behållare inte leker med dem på sätt som här skett.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. den begärda utredningen rörande statsmakternas möjligheter att påverka näringslivets lokalisering

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet NILSSON, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Persson i Appuna har frågat, hur långt socialdepartementets handläggning av den av riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 maj 1959 begärda utredningen rörande statsmakternas möjligheter att påverka näringslivets lokalisering framskridit.

Mitt svar är, att frågan sedan en tid överväges i departementet men att jag ännu inte kommit till någon slutlig ståndpunkt då det gäller formerna för ett tillmötesgående av riksdagens önske-

mål. Orsaken härtill är, att jag inom kort har för avsikt att begära bemyndigande att tillkalla utredningsmän för vissa bostadspolitiska frågor. Det råder ett så nära samband mellan bostadsbyggandet, sysselsättningen och bebyggelseplaneringen i stort, att dessa frågor måste bedömas samtidigt. Jag är inte för dagen beredd att ange hur utredningsarbetet på olika avsnitt av detta vida område bör bedrivas.

Härpå anförde

Herr PERSSON i Appuna (s):

Herr talman! Jag har full förståelse för statsrådets synpunkter, när han poängterar sambandet mellan de tre faktorerna bostadsbyggande, sysselsättning och bebyggelseplanering och jag är medveten om att dessa frågor nog måste ses i ett sammanhang. Jag konstaterar med tillfredsställelse, att statsrådet inom kort avser att verkställa den begärda utredningen och ber att få tacka för svaret på min fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. de förluster, som den senaste kraftiga stormen vid den svenska sydkusten vållat fiskarna

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NETZÉN, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Lönsboda har frågat mig, om jag vill ta initiativ till en undersökning av omfattningen av de ekonomiska förluster, som den senaste kraftiga stormen vid den svenska sydkusten vållat fiskarna genom skador på båtar och fiskredskap, samt av möjligheten till ekonomisk ersättning från samhällets sida genom härför lämpade former.

Svar på fråga ang. stöd åt jordbrukare, som drabbats av skördeskador

Med anledning härav får jag anföra följande.

Enligt vad jag under hand inhämtat har fiskeristyrelsen i skrivelse den 28 oktober 1959 anmodat länsstyrelserna i de av stormen berörda länen att skyndsamt verkställa preliminär utredning rörande skadorna. Enligt gällande av riksdagen godkända grunder kan fiskare, som råkat i nödställd belägenhet genom förlust av eller skada å fiskredskap, få ekonomiskt bistånd genom bidrag utan återbetalningsskyldighet ur anslaget Bidrag till fiskare för förlust av fiskredskap m. m. samt räntefria lån med en amorteringstid av högst åtta år ur statens fiskredskapslånefond.

Med dessa ord anser jag mig ha besvarat herr Nilssons fråga.

Härefter anförde

Herr NILSSON i Lönsboda (fp):

Herr talman! Jag vill först uttala mitt tack till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för det både snabba och positiva svaret på min enkla fråga.

Den storm, som under förra måndagen och tisdagen drog över delar av den skånska kusten, orsakade stora skador. Det anses att denna storm varit den hårdaste, som dragit fram över dessa trakter på 25 år. Den vållade stora skador på fiskarnas redskap, vilka blåste sönder och drev till havs. Det påstås att det finns båtlag som gjort förluster på inemot 100 000 kronor. Det är nödvändigt att något slags ersättning ges till dem som förorsakats sådana skador, och det är därför jag med tacksamhet noterar den undersökning, som fiskeristyrelsen satt i gång genom länsstyrelserna i de fyra berörda länen. Det är min förhoppning, att denna undersökning skall ge positiva resultat, så att hjälpåtgärder kan insättas till de mest behövande i denna yrkesgrupp, som alltid får utföra sitt arbete under stora risker både för liv och egendom.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5**Svar på fråga ang. stöd åt jordbrukare, som drabbats av skördeskador**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NETZÉN, som yttrade:

Herr talman! Herr Elmwall har frågat mig, dels om jag vill lämna kammaren en redogörelse för regeringens syn på frågan om stöd åt jordbrukare, vilka drabbats av skördeskador flera år i följd och vilkas svårigheter ytterligare aktualiserats genom sommarens torka, dels om jag avser att inom snar framtid förelägga riksdagen förslag till permanent skördeskadestydd i form av försäkring eller inkomstutjämningskonto eller en kombination av båda.

Med anledning av frågorna får jag anföra följande.

Riksbanken har redan enligt gällande bestämmelser befogenhet att i fråga om utestående stödlån meddela anstånd med erläggande av amorteringar samt medge förlängning av såväl i viss omfattning den amorteringsfria tiden som av amorteringstiden. Ställning till frågan om ytterligare stödåtgärder för jordbrukare, som drabbats av skador på 1959 års skörd, kan lämpligen inte tagas förrän resultatet av skördeskadeberäkningarna enligt den s. k. 4-procentsregeln är tillgängligt. Dessa beräkningar väntas bli klara under senare hälften av november.

I den till riksdagen nyligen avlämnade propositionen nr 162 med förslag till förordning om allmän varuskatt m. m. har finansministern anmält sin avsikt att till nästa års riksdag framlägga förslag om rätt till förlustutjämnning och till avskrivning på inventarier i jordbruksdrift. Mot skördeskadeutredningens förslag till permanent skördeskadestydd restes som bekant vid remissbe-

Svar på interpellation ang. stöd åt jordbrukare, som drabbats av förluster till följd av torkan

handlingen åtskilliga invändningar. Bland annat i anledning härav har såväl hos statens jordbruksnämnd som inom jordbruksdepartementet verkställts ytterligare beräkningar och utredningar. Utredningarna inom Jordbruksdepartementet fortsätter. Jag kan emellertid inte nu uttala mig om när ett förslag kan föreläggas riksdagen.

Med dessa ord anser jag mig ha besvarat herr Elmwalls frågor.

Vidare anförde

Herr **ELMWALL** (cp):

Herr talman! Samtidigt som jag tackar statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för svaret måste jag nog beklaga, att effektiva former för skörde-skadeersättning inte har skapats långt tidigare. Det har ju inte funnits några regler för skörde-skadeersättning, utan ett tillfällig system har skapats varje gång saken varit aktuell. Sedan jordbrukarna sade nej till skörde-skadeutredningens förslag till skörde-skadeförsäkring har det förefallit som om hela frågan legat på is. Det var därför glädjande att höra jordbruksministerns besked att arbetet med att lösa dessa spörsmål pågår i departementet, och jag hoppas på en snar lösning.

Att finansministern givit löfte om förlustutjämnning är gott och väl, men jag tror inte att en sådan räcker för att lösa problemen. Nej, det fordras nog en fullständig resultatutjämnning, en uppfattning som ju även herr Hansson i Skegrie häromdagen gav uttryck åt i kam-maren. En nybörjande jordbrukare har till exempel de första åren inte några reserver att sätta in vid eventuella skörde-skador. Därför torde en komplettering med andra ersättningsformer behövas.

Jag vill understryka att det är av största vikt, att dessa frågor löses i enlighet med jordbrukarnas uppfattning och alltså på ett för dem godtagbart sätt.

Jag hade hoppats att statsrådet skulle haft möjlighet att ställa i utsikt en kreditsanering för de jordbrukare som flera år i följd drabbats av skörde-skador. Vi vet efter tidigare riksdagsbehandling av dessa frågor, att det här gäller problem som inte är lättlösta men för dem som med biträde av statsrådet i våras fick hjälp, t. ex. med utsäde och andra produkter för vårsådden, hade det varit av stort värde om denna hjälp kunnat fullföljas, exempelvis genom en kreditsanering.

Det förefaller mig också som om stödlåneformen är betydligt restriktivare och hårdare i detta sammanhang än andra samhällets stödlåneformer. Man tycker att både amorteringstidens längd och räntesatsen borde ha kunnat bli rimligare, vilket väl skulle vara möjligt att genomföra om man sammanförde stödlånen för dem som har flera sådana lån till en enda, mera långfristig kredit.

Jag kommer ihåg att när statsrådet var i Nyköping lanserades där ett slagord, att jordbruket lever på husröta och inflation. Det första, att husrötan ökar och underhållet försämras, är nog riktigt. Däremot kan jag inte hålla med om att jordbrukarna lever på inflationen. Det förhåller sig snarare tvärtom. Under jordbrukarens aktiva tid har han inte stor nytta av inflationen. Om han kan ha nytta av den den dag han lägger upp, genom att få ut ett högre värde av sin gård och sina inventarier, är en öppen fråga.

Jag tackar ännu en gång statsrådet för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6

Svar på interpellation ang. stöd åt jordbrukare, som drabbats av förluster till följd av torkan

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **NETZÉN**, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Svar på interpellation ang. stöd åt jordbrukare, som drabbats av förluster till följd av torkan

Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Wahrendorff frågat mig, *dels* om jag har för avsikt att vidtaga åtgärder i syfte att medge möjligheter till uppskov under ett års tid med amorteringar av olika stödlån för jordbrukare, som till följd av torkan drabbats av svåra ekonomiska förluster, *dels* om jag har för avsikt att förelägga riksdagen förslag till skyndsamt hjälp åt sådana jordbrukare på annat sätt, exempelvis i form av arealbidrag.

Med anledning av frågorna får jag anföra följande.

Riksbanken har redan enligt gällande bestämmelser befogenhet att i fråga om utestående stödlån meddela anstånd med erläggande av amorteringar. Vidare kan riksbanken medge förlängning av såväl i viss omfattning den amorteringsfria tiden som av amorteringstiden. Ställning till frågan om ytterligare stödåtgärder för jordbrukare, som drabbats av skador på 1959 års skörd, kan lämpligen inte tagas förrän resultatet av skördebedräkningarna enligt den s. k. 4-procentsregeln är tillgängligt. Dessa beräkningar väntas bli klara under senare hälften av november.

Med dessa ord anser jag mig ha besvarat herr Wahrendorffs frågor.

Härpå anförde:

Herr WAHRENDORFF (cp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra ett tack för svaret på min interpellation.

Svaret är ju knapphändigt och ger ingen antydning om på vilket sätt regeringen tänker ingripa för att ge ekonomiskt stöd åt de jordbrukare som drabbats av den svåra torkan under årets vegetationsperiod. Statsrådet hänvisar till riksbankens befogenhet att meddela anstånd med erläggande av amorteringar för utestående stödlån och till bankens rätt att medge förlängning av så-

väl den amorteringsfria tiden som amorteringstiden. Vidare anser statsrådet att ställning till frågan om ytterligare stödåtgärder för jordbrukare, som drabbats av skador på 1959 års skörd, inte lämpligen kan tas förrän resultatet av skördebedräkningarna enligt 4-procentsregeln blivit tillgängligt.

Jag förstår att frågan om ytterligare stödåtgärder på grund av årets torka inte kan avgöras förrän beräkningarna av skördebedräkningarna föreligger klara. Men det är alldeles uppenbart, att oavsett om 4-procentsregeln utlöses eller inte måste det allvarligt övervägas att genom speciella åtgärder lämna hjälp åt de jordbrukare, som genom den svåra torkan innevarande år fått sin ekonomi starkt försvagad eller i många fall helt undergrävd. Nederbörden under vegetationsperioden i år har som alla vet varit otillräcklig i vidsträckt område av våra jordbruksbygder. Detta har inte bara åsamkat de av torkan drabbade jordbrukarna direkta förluster genom skördebortfallet utan kommer också indirekt att medföra förluster för framtiden. Mjölkvastningen till exempel har gått ned på grund av den minskade betestillgången och på grund av att höskörden blev liten. Jordbrukarna tvingas att i onormal omfattning slakta kreatur och på så sätt tvångsrealisera sitt kapital.

I Värmlands län, som är ett av de av torkan svårast drabbade, har såväl spannmåls- som potatis- och höskörden blivit mycket ringa. Jämför man skörden i år med skörden 1956, som var den bästa under detta årtionde, finner man att årets spannmålsskörd i medeltal utgör endast 43 procent av skörden år 1956. För potatis uppgår skörden till 41 procent och för hö till 86 procent av 1956 års skörd. Visserligen uppvisar nederbördssiffrorna i år stora variationer för olika län och även mellan olika områden inom ett och samma län, men faktum är att många jordbruksbyg-

Svar på interpellation ang. stöd åt jordbrukare, som drabbats av förluster till följd av torkan

der i landets olika delar kan uppvisa samma dåliga skördeutfall som Värmland och enstaka områden kanske ett ännu sämre.

Det är emellertid inte bara årets skördeskador, som har gjort läget prekärt för tusentals jordbrukare runtom i landet. 1950-talet har på det hela taget präglats av väderleksförhållanden som varit ogynnsamma för jordbruket. Vissa år har alltför riklig nederbörd under höstarna åsamkat skador på grödan under bärgningen och andra år har utebliven eller alltför ringa nederbörd gjort skörderesultatet dåligt. Jordbrukare, som år efter år fått vidkännas stora ekonomiska förluster genom skador på skörden, kan inte i längden bära sådana bördor. De ställs till slut inför den situationen, att deras ekonomi är fullständigt undergrävd. Det torde knappast vara någon överdrift att säga, att för många jordbrukare, såväl i Värmland som annorstädes, årets torra medfört fullständig katastrof. Utan att effektiva ekonomiska stödåtgärder sättes in kan de inte fortsätta att driva sina jordbruk.

Låt mig anföra några siffror rörande räntabiliteten hos jordbruk av olika storleksklasser i Värmland under de senaste fyra åren. De visar klart hur allvarligt läget är. För åren 1955, 1956, 1957 och 1958 utgjorde förräntningsprocenten i genomsnitt för jordbruk av storleksgruppen 20—50 hektar — 6,8 procent. För gruppen 10—20 hektar var motsvarande förräntningsprocent — 8,7 och för jordbruk i gruppen 5—10 hektar — 11,7. I samtliga fall rör det sig om s. k. bokföringsgårdar. De större gårdarna har som vi ser, klarat sig något bättre än de mindre, men för samtliga jordbruk är förräntningen kraftigt negativ. Så kan det inte få fortgå, om vi över huvud taget skall driva jordbruk.

Jag skall tacksamt och villigt erkänna, att stödåtgärder tidigare vidtagits till hjälp åt jordbrukare, som drabbats av skördeskador. Stödlån har lämnats

och vid något tillfälle har medel direkt ställts till förfogande. År 1957 till exempel togs sålunda genom riksdagsbeslut 25 miljoner kronor i anspråk till kompensationsändamål av den s. k. grundplåten till skördeskadeförsäkringen. Stödlån skall emellertid förräntas och amorteras och för de jordbrukare, som ett år inte har någonting eller mycket litet att sälja av sina produkter, blir det omöjligt att fullgöra dessa skyldigheter.

Riksbanken kan ju, såsom statsrådet framhåller, förlänga den amorteringsfria tiden för stödlån, men förlängningen kan inte omfatta mer än högst sex månader. Ett så kort uppskov hjälper inte en jordbrukare, som i höst inte har några produkter att saluföra utan tvärtom kanske måste köpa dyrt foder åt sina kreatur. Hans ekonomiska ställning är inte bättre efter sex månader än tidigare utan tvärtom sämre, eftersom han måste skaffa sig krediter för inköp av gödning och utsäde m. m. för att grundlägga nästa års skörd. Amorteringsansåndet måste utsträckas åtminstone till nästa höst, då en ny och — skall vi hoppas — bättre skörd kan komma i marknaden. Jag vill fördenskull vädja till herr statsrådet att han måtte snarast överväga möjligheterna att generellt medge ett amorteringsansånd på minst ett år för innehavare av stödlån i sådana områden, som i år särskilt hårt drabbats av torkan.

För att de jordbrukare, som uppprepade gånger lidit ekonomiska förluster på grund av dåliga skördar, skall kunna sanera sin ekonomi skulle det vara värdefullt, om de nu utelöpande stödlånen kunde samlas till ett enda lån, för vilket lån staten gäve garanti och för vilket förräntningen anpassades efter de räntesatser som nu gäller för egnahemslån. Det kanske också skulle vara lämpligt, om de lokala riksbankskontoren bemyndigades att inom ramen för en maximal amorteringstid ändra amorteringsplanen, så att den smidigt kunde anpassas

Svar på interpellation ang. stöd åt jordbrukare, som drabbats av förluster till följd av torkan

efter låntagarnas betalningsförmåga vid olika tidpunkter. Jag vill vädja till herr statsrådet att allvarligt överväga en sådan åtgärd, som säkerligen skulle vara till stort gagn för vårt svenska jordbruk. Jag vill i sammanhanget erinra om att år 1957 beviljades ett dylikt generellt amorteringsansvänd.

Enligt kungl. brev av den 20 december 1957 medgavs för stödlån, vilka förföll till betalning under december 1957 — det gällde stödlånen A 1950, B 1951, C 1952 och D 1954 — uppskov med kapitalamorteringarna under ett år till den 31 december 1958 och befrielse från erläggande av dröjsmålsränta. Kanske ännu värdefullare var att amorteringstiden flyttades till ett datum ett år senare, så att endast en amortering behövde erläggas i december 1958. Detta bestämdes för vissa områden i landet, som då var särskilt hårt drabbade. Men samtidigt gavs möjligheter för jordbrukare inom andra områden att efter särskild ansökan erhålla samma favör.

Jag skulle återigen vilja vädja till statsrådet att överväga motsvarande anordning nu. Detta är nödvändigt för att inte jordbrukarna frampå vårkanten, då många måste köpa foder för att kunna ha kvar sina djur, skall drabbas hårt av kapitalbrist.

Dessa av mig här antydda åtgärder i fråga om stödlånen blir med all sannolikhet icke tillräckliga som hjälp åt de jordbrukare, som lidit hårdast av torkan i år. Det behövs också direkta bidrag — t. ex. i form av arealbidrag utan behovsprövning — till dessa, och jag vill uttrycka den förhoppningen, att det skall bli möjligt att redan till denna höstriksdag lägga fram förslag härom.

Om de av mig här föreslagna åtgärderna beträffande stödlånen måste föranleda proposition till riksdagen och inte kan framläggas förrän vid nästa års vårriksdag, vill jag vädja till herr statsrådet, att han måtte medverka till att ett generellt betalningsansvänd be-

viljas till dess att statsmakterna hunnit fatta beslut i frågan.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NETZEN:

Herr talman! Till herr Wahrendorffs synpunkter önskar jag bara foga en kort kommentar.

För att inte det korta svaret skall kunna missuppfattas vill jag säga, att det givetvis inte utan vidare är uteslutet, att vissa av de åtgärder herr Wahrendorff efterlyst kan komma i fråga med hänsyn till den speciella typ av skador, som har drabbat vissa landsdelar just i år. Jag är fullt medveten om att bl. a. Värmland är att hänföra till skadeområdena. Departementet förfogar över ett ganska fylligt lokalt material som överlämnades i går av deputationer för såväl hushållningssällskapet som RLF i Värmland, och detta material styrker till stora delar de uppgifter herr Wahrendorff här givit.

Därutöver önskar jag säga två saker. Riksbankens bemyndigande, som jag i svaret till såväl herr Wahrendorff som herr Elmwall erinrade om, har inneburit väsentligt större möjligheter för riksbanken och dess lokala kontor att ta hänsyn till låntagarnas betalningsförmåga. Jag tror inte det är nödvändigt att redovisa vad som har kunnat ske mer än i mycket kort sammanfattning. T. o. m. den sista augusti i år har man kunnat bevilja lättnader i betalningsvillkoren beträffande samtliga stödlåneserier från A till E. Detta har inneburit dels förlängning av den amorteringsfria tiden för närmare 3 000 lån, dels förlängning av amorteringstiden för i det närmaste lika många lån. Slutligen har man kunnat förlänga både den amorteringsfria tiden och amorteringstiden för ungefär 1 150 lån. Detta kan synas vara en blygsam andel, men tillsammans blir det dock närmare 7 000 lån inom samtliga dessa serier.

Svar på interpellation ang. stöd åt jordbrukare, som drabbats av förluster till följd av torkan

Beträffande storleksordningen kan jag nöja mig med att nämna, att den 31 augusti 1958 utestod stödlån till ett sammanlagt belopp av cirka 137 miljoner kronor. Detta belopp hade nedbringats till 117 miljoner kronor per den 31 augusti i år. Utöver räntan har alltså ungefär 20 miljoner kronor kunnat amorteras.

Det är uppenbart att flera lånesökande än de, för vilka betalningsuppskov hittills medgivits, kan komma i fråga. Med de uppmjukade bestämmelser riksbanken nu tillämpar tror jag att det i åtskilliga fall är möjligt att genomföra det uppskov, som herr Wahrendorff åsyftar.

Herr Wahrendorff förde även på tal frågan om möjligheterna att sammanföra de olika stödlån, som berör en och samma jordbrukare. Jag vill bara framhålla, att det föreligger svårigheter beroende dels på de olika räntesatser, som enligt särskilda beslut gäller för de olika stödlånen, dels på att borgensmännen också kommer in i bilden, vilket gör saken extra komplicerad. Dessa svårigheter är kanske inte alldeles oöverkomliga, men jag har velat redovisa dem bland de stora och bankmässigt sett rätt besvärliga frågor, som det skulle gälla att lösa.

Hur man slutgiltigt skall bedöma omfattningen och lokaliseringen av årets skador måste, anser jag, få anstå till dess man har en föreställning om den totala skördeuppskattningen per den 15 oktober i vanlig avtalsmässig ordning, inte minst därför att denna uppskattning i sin tur kan ge ett mått på hur stora skadorna är i de exceptionella fallen, exempelvis i Värmland, i vissa delar av Älvsborgs län, i Kalmar län o. s. v. Denna värdering och uppskattning måste vara klar innan man kan göra en bedömning.

Det var närmast med detta, herr talman, jag avsåg att komplettera mitt korta svar till herr Wahrendorff.

Herr WAHRENDORFF (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för det sista inlägget vad beträffar de möjligheter som eventuellt skulle stå till buds.

Jag har haft tillfälle att under augusti och september månader bevista sammanträden med jordbrukare i samtliga kommuner inom Värmland. Där rådde en mycket utbredd pessimism. Man frågade: Skall vi över huvud taget kunna hålla på att driva jordbruk, om det skall fortsätta år efter år på samma sätt som under de senaste åren? Man kan konstatera, att i många delar av länet slutar åtskilliga jordbrukare som bor i närheten av industriorter med sitt jordbruk och tar arbete i den närbelägna industrien i stället. Detta gäller även jordbrukare med 25, 30 och ända upp till 40 tunnland.

Vid den utredning, som jag har varit med om och som varit anledningen till att jag fått besöka dessa kommuner, kunde vi konstatera, att mellan 5 000 och 6 000 värmländska brukningsdelar var kreaturslösa, delvis beroende på att man tvingats ta annat arbete. Man kan inte arbeta hemma i sitt jordbruk, när man har åtta timmars arbetsdag i annat arbete: skogsarbete, vägarbete eller arbete i en närbelägen industri.

Jag ber att få tacka statsrådet för att han har givit oss åtminstone någon gnista av hopp; det är ju så att människan lever på hoppet och att det bär henne över de svåraste prövningar.

Jag tror man kan säga att riksbankens avdelningskontor i Karlstad visat ett gott handlag vid behandlingen av stödlånen, vilket uppskattats mycket av jordbrukarna. Man har undersökt varje speciellt fall och givit uppskov i viss utsträckning. Emellertid hjälper ju uppskov endast för stunden — sedan blir det en ny förfalloperiod, kanske i oktober, november eller december året därpå. Det blir för jordbrukarna en ständig korrespondens med riksban-

Svar på interpellation ang. stöd åt jordbrukare, som drabbats av förluster till följd av torkan

ken, där man säger att nu är den amorteringen gjord och nästa skall komma då och då. Jordbrukaren behöver även pengar för att betala skulder för driften som han fått genom att köpa gödningsmedel och utsäde m. m.

Vad gäller sammanförandet av dessa låneserier utgör, som statsrådet sade, borgensförbindelsen kanske ett hinder, men jag tror att man skulle kunna ordna det hela med statlig garanti. Om man granskar de borgensmän, som riksbanken fick på stödlånen 1950 och 1951, skulle det nog visa sig, att en hel del av dessa borgensförbindelser numera har mycket ringa värde. Skulle man börja utkräva dessa borgensförbindelser, kanske åtskilliga borgensmän finge gå i konkurs, och det kan inte vara statsmakternas mening.

Jag ber ännu en gång att få tacka för den gnista av hopp som tändes.

Herr SVENSSON i Stenkyrka (cp):

Herr talman! Interpellanten har rätt utförligt berört det stora problem som tagits upp i interpellationen. Jag hade eljest haft för avsikt att verifiera hans synpunkter. Vad han sagt gäller inte minst det område jag företräder.

Jag noterade att jordbruksministern i svaret nämnde, att utredning igångsatts för att utröna den skada som genom torkan uppstått i olika delar av landet. Jag begärde närmast ordet, när statsrådet hänvisade till jordbruksnämndens beräkningar och överslag med hänsyn till 4-procentsregeln. Det är emellertid alldeles klart, att en generell förbättring som erhålles, om 4-procentsregeln skulle utlösas, inte kan hjälpa de jordbrukare inom dessa områden, som inte har nämnvärt att sälja. Jag vet från det län jag företräder, att där har förlusterna blivit betydande. Inte minst gäller detta rotfrukter och trädgårdsodlingar, vilket kanske inte är så lätt att komma till rätta med. Det är ytterst angeläget, att man därvidlag vidtar, för att

citera jordbruksministerns egna ord, »speciella åtgärder».

Nu pågår som sagt utredning på detta område, och jag skulle därför vilja ytterligare vädja till jordbruksministern att undersöka hur skördebortfallet blivit lokalt. Jag är väl medveten om att skillnaden kan vara rätt betydande även inom ganska begränsade områden. Men det är just med hänsyn till dessa speciella förhållanden, som det är ganska angeläget med en undersökning.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den på bordet liggande motionen nr 635.

§ 8

Föredrogs den av herr *Gustafsson* i Borås vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr statsministern angående åtgärder mot den tilltagande ungdomsbrottsligheten.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Föredrogs herr *Gustafssons* i Skellefteå vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr statsministern angående prövningen av de i besparingsutredningens betänkande påvisade besparingsmöjligheterna inom statsverksamheten.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Föredrogs den av herr *Johansson* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa inter-

Interpellation ang. samordning av de militära och civila intressena vid planeringen av flygfält

pellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet i anledning av viss propaganda för den svenska krigsmaktens utrustning med atombomber.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11

Interpellation ang. samordning av de militära och civila intressena vid planeringen av flygfält

Ordet lämnades på begäran till

Herr JANSSON i Benestad (cp), som yttrade:

Herr talman! I Väckelsångs kommun i Kronobergs län har under senare år nybyggt ett flygfält för försvarets behov. Samtidigt har utredning pågått om byggandet av ett flygfält, avsett att tillgodose länets civila behov av ett trafikflygfält. Därest det snart fördigställda militära flygfältet skulle upplåtas för civiltrafik, kommer det på grund av sin belägenhet icke att kunna betjäna mer än en del av det trafikunderlag som finnes inom länet.

Bland allmänheten gör man sig den frågan: Hade det icke varit möjligt att placera det militära flygfältet så, att det kunnat betjäna både de militära och civila intressena? Härigenom skulle givetvis betydande investeringskostnader kunnat sparas.

Med anledning av vad som inträffat anhålles om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kungl. kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

Förekommer icke några överläggningar mellan de militära och civila luftfartsmyndigheterna vid planering av dylika flygfält?

Om så icke är fallet, är statsrådet beredd att för undvikande av framtida misstag när flygfältsbyggen är aktuella inom landet samordna de militära och

civila intressena, så att lämplig lokalisering av flygfälten erhålles?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Anmälades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 173, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande.

Denna proposition bordlades.

§ 13

Tillkännagavs, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen, nämligen

nr 636, av herrar *Hamrin* och *Nelander*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 162, med förslag till förordning om allmän varuskatt, m. m.,

nr 637, av herr *Hansson* i Önnarp m. fl., likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 162, och

nr 638, av herr *Eriksson* i Bäckmora, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 167, med förslag till lag om förlängning av tiden för vissa servitut.

Dessa motioner bordlades.

§ 14

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till Riksdagens Andra Kammare

För fullgörande av uppdrag som ombud vid Förenta Nationernas generalförsamling anhåller jag om ledighet från riksdagsgörömlen fr. o. m. 3 november tills vidare.

Stockholm 30/10 1959

Manne Ståhl

Till Riksdagens Andra Kammare

För att fullgöra uppdraget som medlem av svenska FN-delegationen anhåller jag om ledighet från riksdagsgörö-

målen från och med den 3 november
1959 tills vidare.

Stockholm den 1 november 1959

S. G. W. Wahlund

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 15

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.49.

In fidem
Sune K. Johansson

Onsdagen den 4 november

Kl. 10.00

§ 1

Justerades protokollen för den 28
nästlidne oktober.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att det
svar på en enkel fråga, som enligt an-
teckning på föredragningslistan vid det-
ta plenum skulle ha lämnats av herr
statsrådet och chefen för ecklesiastik-
departementet, på förekommen anled-
ning måste uppskjutas till ett senare
sammanträde.

§ 3

Föredrogs och hänvisades till be-
handling av lagutskott Kungl. Maj:ts å
kammarens bord vilande proposition
nr 173, med förslag till lag angående
ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli
1947 (nr 523) om kommunala åtgärder
till bostadsförsörjningens främjande.

§ 4

Föredrogs var efter annan följande
på bordet liggande motioner. Därvid re-
mitterades

till bevillningsutskottet motionen nr
636;

till statsutskottet motionen nr 637;
samt

till behandling av lagutskott motio-
nen nr 638.

§ 5

Föredrogs den av herr *Jansson* i Be-
nestad vid kammarens nästföregående
sammanträde gjorda, men då bordlagda
anhållan att få framställa interpellation
till herr statsrådet och chefen för kom-
munikationsdepartementet angående
samordning av de militära och civila
intressena vid planeringen av flygfält.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 10.05.

In fidem
Sune K. Johansson

Fredagen den 6 november

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 29 nästlidne oktober.

§ 2

Interpellation ang. försvarets upplysningstjänsts verksamhet

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Fröken SANDELL (s), som anförde:

Herr talman! Det har blivit känt att försvarets upplysningstjänst i sin verksamhet på ett uppseendeväckande sätt avviker från sin egentliga uppgift, nämligen att genom statlig upplysning ge pressen och allmänheten informationer beträffande försvarsfrågorna.

Senast i anslutning till den nyutkomna boken »Nej! till svenska atomvapen» har utsänts en PM i vilken försvarets pressdetalj genom en allmän kommentar jämte sex bilagor försöker påverka opinionen i en fråga, i vilken statsmakterna ännu inte tagit ställning.

Förekomsten av dylik propaganda-verksamhet föranleder mig att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet framställa följande fråga:

Kan en opinionsbildande verksamhet av den karaktär som ovan nämnts anses vara förenlig med de arbetsuppgifter som är förelagda försvarets upplysningstjänst inom ramen av de av riksdagen beslutade anslagen?

Denna anhållan bordlades.

§ 3

Interpellation ang. åtgärder för vidmakthållande och utvidgning av det ekonomiska samarbetet inom OEEC

Ordet lämnades på begäran till

Herr HECKSCHER (h), som yttrade:

Herr talman! Det avtal mellan de s. k. sjumakterna, vilket nu av allt att döma kommer till stånd, innebär en glädjande utveckling av det ekonomiska samarbetet i Europa. För svenskt näringsliv som helhet kommer det otvivelaktigt att innebära ökade möjligheter, även om naturligtvis en rad problem uppstår i samband med omställningen till vidare marknader.

Å andra sidan är det uppenbart, att en än vidare europeisk ekonomisk integration skulle ha haft ännu större värde, liksom att ett närmare ekonomiskt samarbete i Norden speciellt med avseende på Finland skulle ha varit önskvärt. Den lösning som nu synes komma till stånd är icke det bästa som vi vågade hoppas, utan det näst bästa. Det är därför angeläget att man icke i tillfredsställelsen över de uppnådda resultaten slår sig till ro med dessa, utan att arbetet på ytterligare utbyggnad omedelbart fortsätter. De problem, som därvid anmäler sig, gäller i första hand dels Finland, dels den allmänna europeiska integrationen.

Vad det första problemet beträffar synes det vara angeläget att möjligheter skapas att i en eller annan form ta hänsyn även till Finlands ekonomiska intressen vid den fortsatta tillämpningen av sjumaktsavtalet. Möjligen skulle detta kunna ske genom att detta i likhet med sexmaktsavtalet förses med en associationsklausul, som möjliggör speciella överenskommelser med länder som icke kan eller vill inträda som likaberättigade medlemmar. En sådan åtgärd skulle också göra det möjligt att ta hänsyn till stater sådana som Island och Irland, vilka tills vidare står utanför båda huvudgrupperna inom den europeiska handelspolitiken.

När det gäller det vidare europeiska

Interpellation ang. åtgärder för vidmakthållande och utvidgning av det ekonomiska samarbetet inom OEEC

samarbetet skulle jag särskilt vilja fästa uppmärksamheten vid att Europarådets rådgivande församling i september detta år enhälligt antog en rekommendation, nr 210, vilken yrkade på vissa åtgärder för detta ändamål. Statsrådet Lange, som själv deltog i debatten kring denna rekommendation, uttalade sig därvid positivt till huvudlinjerna i förslaget. Rekommendationen har sedermera tillställts samtliga de regeringar vilka ingår i Europarådet. Huvudpunkten var förslag om en principdeklaration avseende bildandet av en vidare europeisk association. Denna principdeklaration borde godkännas av medlemsstaternas parlament och under en övergångstid möjliggöra vissa åtgärder för hävande av handelshindren inom Europa.

I sitt yttrande i Europarådsförsamlingens debatt meddelade statsrådet Lange bland annat, att de sju regeringarna givit sina experter i uppdrag att studera frågan om framtida förhandlingar för en mera vidsträckt association. Han uttalade vidare, att man borde undvika dröjsmål i detta avseende. Den sistnämnda synpunkten förtjänar att i hög grad understrykas. Skapandet av internationella marknader medför för produktionen i medlemsländerna en omställning, vilket kräver betydande förberedelser. I detta hänseende är förväntningarna på vad som förmodas ske under de närmaste åren på det hela taget nästan lika viktiga som avtalsmässigt framställda grundsatser. Om näringslivet i de sju länderna ställer in sig på en marknad av den nu aktuella mera begränsade omfattningen, kommer det med all sannolikhet att vålla vissa svårigheter att göra en ny omställning, avseende en mera vidsträckt marknad. Betydelsen härav framgår icke minst av de erfarenheter som redan gjorts beträffande sexstaternas näringsliv. Ur denna synpunkt är det angeläget att resultatet beträffande den mera vidsträck-

ta organisationen åtminstone är klart i sikte, innan sjumaktsavtalet träder i kraft den 1 juli 1960.

Uppenbart är, att åtgärder i denna riktning förutsätter ständiga kontakter även med sexstaternas regeringar. Man kan icke slå sig till ro med endast en bilateral kontakt mellan de gemensamma organen på ömse sidor; åtminstone på diplomatisk väg måste en ständig aktivitet hos sexstaternas regeringar vara erforderlig, och vi har all anledning att därvidlag söka undvika onödiga friktioner.

Å andra sidan är det också angeläget att i detta sammanhang utnyttja organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete. Under de förflutna tio åren har OEEC på många områden gjort synnerligen beaktansvärda insatser, i vilka även Sverige med full kraft medverkat. Det skulle vara högst olyckligt om detta samarbete nu försvagades till följd av att två särskilda handelspolitiska grupper bildats i Europa. Även om formella förhandlingar inom OEEC av den typ, som Maudling-kommittén prövade, synes vara förenade med betydande svårigheter, finns det all anledning att i fortsättningen på olika vägar pröva OEEC:s förmåga att medverka till den vidare ekonomiska integration, om vars betydelse alla medlemsländerna åtminstone i princip förklarat sig vara överens.

På dessa grunder anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framställa följande frågor:

1. Vilka åtgärder från den europeiska frihandelsassociationens sida kan förväntas för att i anslutning till Europarådsförsamlingens rekommendation nr 210 förbereda en ekonomisk association omfattande samtliga till OEEC anslutna länder?

2. Vilka möjligheter erbjuder den europeiska frihandelsassociationen för ett närmare samarbete med länder så-

Interpellation ang. åtgärder för vidmakthållande och utvidgning av det ekonomiska samarbetet inom OEEC

dana som Finland, Island och Irland, vilka för närvarande icke är beredda att inträda som medlemmar?

3. Vilka åtgärder kommer svenska regeringen i övrigt att rekommendera, när det gäller att vidmakthålla och utvidga det ekonomiska samarbetet inom OEEC?

Denna anhållan bordlades.

§ 4

Till bordläggning anmäldes

bevillningsutskottets betänkande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Österrike för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser Mjogaryd Mellangården 2¹ i Jönköpings län m. fl. fastigheter, och

nr 36, i anledning av väckta motioner angående statligt stöd till försöksverksamhet vid lantbruks- och lantmannaskolor med gengasdrift av traktorer och bilar.

§ 5

Anmäldes följande Kungl. Maj:ts till kammaren avlämnade propositioner, nämligen

nr 174, angående anläggande av flygplatser vid Skellefteå och Örnsköldsvik, och

nr 176, angående medel för återuppförande av viss byggnad.

Dessa propositioner bordlades.

§ 6

Tillkännagavs, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 639—645, av herr *Hjalmarson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 162, med förslag till förordning om allmän varuskatt, m. m.,

nr 646, av herr *Hjalmarson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 163, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt, m. m.,

nr 647, av herr *Hjalmarson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 164, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt,

nr 648, av herr *Hjalmarson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 169, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag, samt

nr 649 och 650, av herr *Hjalmarson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 171, angående förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m.

Härefter anmäldes följande ytterligare motioner i anledning av ovannämnda proposition nr 162:

nr 651—657, av herr *Ohlin m. fl.*,

nr 658—667, av herr *Hedlund m. fl.*,

nr 668—674, av herr *Hagberg m. fl.*,

nr 675, av herr *Christenson* i Malmö,

nr 676 och 677, av herr *Gustafsson* i Skellefteå m. fl.,

nr 678, av fröken *Elmén*,

nr 679, av herr *Eriksson* i Bäckmora m. fl.,

nr 680, av herrar *Gustafsson* i Skellefteå och *Wedén*,

nr 681, av herr *Kollberg*,

nr 682—686, av herr *Kollberg m. fl.*,

nr 687, av herr *Hansson* i Skegrie m. fl.,

nr 688, av herr *Antonsson m. fl.*,

nr 689, av herr *Setterberg* i Vilske-Kleva m. fl.,

nr 690, av herrar *Nordgren* och *Stiernstedt*,

nr 691, av herr *Källenius m. fl.*,
 nr 692, av herr *Elmwall m. fl.*,
 nr 693, av herr *Eliasson* i Sundborn
m. fl.,
 nr 694, av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*,
 nr 695, av herr *Bengtsson* i Göteborg
m. fl.,
 nr 696, av herrar *Nilsson* i Svalöv och
Magnusson i Borås,
 nr 697, av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*,
 nr 698, av herr *Darlin m. fl.*,
 nr 699, av herrar *Antonsson* och *Gre-*
bäck,
 nr 700, av herrar *Cassel* och *Björk-*
man, samt
 nr 701, av herr *Larsson* i Stockholm.
 Slutligen anmäldes följande motioner,
 nämligen
 nr 702, av herr *Ohlin m. fl.*, i anled-
 ning av Kungl. Maj:ts proposition nr

163, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt, m. m.,

nr 703, av herrar *Kollberg* och *Källenius*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 163, samt

nr 704, av fru *Kristensson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 164, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Samtliga dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
 efter kl. 14.13.

In fidem

Sune K. Johansson

Tisdagen den 10 november

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollen för den 3 och den 4 innevarande november.

§ 2

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Landshövding Olov Rylander är sjuk i febril luftvägsinfektion och förden-
 skull förhindrad deltaga i riksdagsar-
 betet fr. o. m. 10/11 t. o. m. 17/11 1959,
 vilket härmed intygas.

Lars Hallén

Herr Rylander beviljades ledighet från riksdagsgöromålen under tiden den 10—17 innevarande månad.

§ 3

Svar på fråga ang. utredningen om för-
 svarets högsta militära ledning

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Blidfors har frågat, om jag är i tillfälle att redogöra för hur långt utredningsarbetet om försvarets högsta ledning fortskridit.

Med anledning härav vill jag erinra om att jag till propositionen 1958:110 meddelade, att Kungl. Maj:t genom generalorder den 6 mars 1958 ställt en utredningsgrupp till överbefälhavarens förfogande för förberedande studier rör-

Svar på interpellation ang. viss höjning av ålderspensionerna

rande försvarets högsta ledning. Sedan undersökningarna i militär regi slutförts, borde utredningsarbetet lämpligen utvidgas för att ett allsidigt underlag för förslag i ämnet skulle erhållas.

Enligt vad jag inhämtat förbereder den militära utredningsgruppen — 1958 års försvarsledningskommitté — för närvarande ett betänkande med förslag i de väsentliga principfrågorna rörande försvarets högsta ledning. Arbetet bedrivs med sikte på att ett betänkande skall kunna överlämnas till överbefälhavaren i januari 1960. Efter överläggningar i militärledningen torde förslag avges till Kungl. Maj:t under instundande vår.

Härpå anförde

Herr **BLIDFORS** (s):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framföra mitt tack för det positiva svaret på min fråga.

Försvarskostnaderna är ju nu så betydande, att alla rationaliseringsmöjligheter bör tillvaratagas, och den nuvarande tredelningen av försvaret har medfört en stabs- och förvaltningsorganisation som kräver betydande belopp. Av statsrådets svar framgår, att utredningsarbetet fortgår med all den skyndsamt man rimligen kan begära.

Jag ber att än en gång få framföra mitt tack till statsrådet för det synnerligen tillfredsställande svaret på min enkla fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. viss höjning av ålderspensionerna

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **NILSSON**, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Senander har frågat, om jag ämnar föreslå regeringen

att till nästa års riksdag framlägga proposition »i enlighet med pensionsberedningens förslag om höjning av ålderspensionerna inom folkpensioneringen med 700 kr. för ensamstående och 820 kr för två pensionsberättigade makar».

Pensionsberedningens förslag innebar som bekant inte bara en höjning av själva pensionerna utan också en minskning av pensionärernas bostadstillägg. Öven en halv miljon pensionärer — däribland det stora flertalet av änkorna och invaliderna — skulle få sina bostadstillägg minskade eller bli av med dem helt. Varken regeringen eller riksdagen har velat binda sig för en lösning i enlighet med pensionsberedningens förslag. Regeringen kommer inte att till nästa års riksdag lägga fram en proposition, som i enlighet med pensionsberedningens förslag skulle innebära att majoriteten av folkpensionärerna — och därtill de som bäst behöver sin folkpension — skulle få mindre höjningar än andra.

I stället kommer riksdagens egna uttalanden att bilda utgångspunkten för regeringens förslag om förbättrade folkpensioner. Som framgår av propositionen om allmän varuskatt har regeringen för avsikt att föreslå, att ålderspensionen fr. o. m. den 1 juli 1960 höjs med 250 kr. för en ensam pensionär och med 350 kr. för två pensionsberättigade makar. Ingen minskning av bostadstilläggen förordas. Vidare skall pensionsförmånerna för änkor och barn förbättras väsentligt.

Ett genomförande av regeringens förslag kan beräknas medföra en utgiftsökning av mellan 300 och 400 miljoner kr. för nästa budgetår, varav huvudparten faller på staten. Ser man endast på ålderspensionerna, blir det den största höjningen av deras realvärde som inträffat sedan 1953. Om man också tar hänsyn till familjepensionerna, blir det vid sidan om 1946 års folkpensionsreform den största totala förbättring av

Svar på interpellation ang. viss höjning av ålderspensionerna

folkpensioneringen som någonsin kommit till stånd på en gång.

Vidare anförde:

Herr **SENANDER** (k):

Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till statsrådet och chefen för socialdepartementet för det svar han nyss lämnat på min interpellation.

Detta svar har ju, som socialministern nämnde, redan tidigare levererats av finansministern i samband med propositionen angående omsättningsskatt. Socialministerns svar är emellertid intressant så till vida som det närmare motiverar varför folkpensionärerna än en gång skall få tömma en bägare svikna löften.

Statsrådet åberopar riksdagens »egna uttalanden» som stöd för sin hållning i frågan. Jag kan emellertid inte finna att regeringen är bunden genom dessa uttalanden.

De uttalanden som åsyftas lyder: »Vad härefter angår den takt i vilken höjningarna av folkpensionerna skall ske för att man skall nå det uppställda målet anser utskottet det icke lämpligt att riksdagen redan nu binder sig. Vid varje höjning av pensionsnivån utöver den som föreslås för innevarande år bör möjlighet föreligga för statsmakterna att bestämma höjningarnas storlek med hänsyn till den statsfinansiella och samhällsekonomiska situationen. — Utskottet vill dock uttala, att den av pensionsberedningen föreslagna höjningen år 1960 bör undvikas och en jämnare successiv höjning eftersträvas.»

Jag har ingen anledning att söka förklara detta uttalande från särskilda utskottet och riksdagen. Men ingen kan väl påstå att det binder regeringen och tvingar den att inta en ståndpunkt som innebär att nästa års förutsatta pensionshöjning reduceras med nära 65 procent för ensamstående och nära 60 procent för två pensionsberättigade makar i förhållande till vad pensionsberedningen föreslagit och vad som förut-

sattes bli fallet under folkomröstningen i pensionsfrågan.

Över huvud taget finns inget konkret angivet från riksdagen i frågan. Såvitt jag kan förstå har regeringen fria händer att göra som den anser vara riktigast med hänsyn till de åldringar som aldrig kommer i åtnjutande av tilläggs-pensionens fördelar utan tvingas dra sig fram på folkpensioner, som enligt socialministerns egna uttalanden i proposition till riksdagen tidigare inte belöper sig till mer än en fjärdedel av en genomsnittlig industriarbetarlön.

Regeringen måste anses vara oförhindrad att bedöma frågan som den anser vara riktigast. Uttalandet från riksdagen synes främst ha syftat till en bedömning av det statsfinansiella och samhällsekonomiska läget. Det är illa nog att riksdagen ansett, att frågan om de nuvarande folkpensionärernas utkomst skall göras avhängig av sådana faktorer. Men är nu det statsfinansiella och samhällsekonomiska läget sådant att regeringen fördenskull måste uppskjuta — ty det är ju enbart fråga om ett uppskov — uppfyllandet av det av samtliga partier vid folkomröstningen givna löftet om de etappvisa höjningarna av folkpensionerna?

Jag bestrider att en så förtvivlad situation föreligger att man fördenskull måste utlämna åldringarna. Det är — jag ber om ursäkt, herr talman — en skam för vårt land att talet om de dåliga statsfinanserna inte föranlett vare sig regeringen eller de borgerliga partierna att söka ta pengarna där de finns att ta. Skonsamheten mot bolagen och de rika i landet kommer i en gräll belysning mot bakgrunden av inställningen till de nuvarande folkpensionärerna.

Det är inte mindre anmärkningsvärt att de våldsamt stegrade militärutgifterna av både den beryktade besparingsutredningen och regeringen betraktas som tabu. Samtidigt får man bevittna att den första punkt som re-

Svar på interpellation ang. viss höjning av ålderspensionerna

geringen accepterar i besparingsutredarnas förslag är den som gäller minskningen av folkpensionsförhöjningen nästa år.

Det förefaller emellertid som om regeringen och socialministern finner det litet genant att med åberopande av statsfinansiella och samhällsekonomiska skäl låta besparingarna gå ut över dem som har det allra sämst ställt ekonomiskt. Därför åberopar nu socialministern att om pensionsberedningens förslag beträffande etapphöjningarna genomföres, så skall också bostadstilläggen minskas eller helt försvinna. Man får det intrycket, att den höjning som regeringen tänker föreslå egentligen är fördelaktig därför att den inte sammankopplas med en minskning av bostadstilläggen.

Detta uttalande förvånar mig åtskilligt. Såvitt jag kunnat förstå är socialministern bestämd motståndare till avvecklingen av bostadstilläggen, då en sådan skulle försätta de sämst ställda pensionärerna i ett sämre läge än det de får som har egna inkomster vid sidan av folkpensionen.

I propositionen till 1958 års riksdag uttalade socialministern om pensionsberedningens förslag i detta fall: »Då en minskning av bostadstilläggen i första hand drabbar de många pensionärer, som inte har några andra inkomster än folkpensionen eller endast mycket små sådana, ansluter jag mig till förslaget att frågan om bostadstilläggen och inkomstprövningen i övrigt prövas på nytt.»

I radiodebatten under nyvalet attackerade socialministern synnerligen skarpt de borgerliga representanterna för deras krav på en likvidering av de kommunala bostadstilläggen. Ingen åhörare kunde få annan uppfattning än att socialministern var en deciderad motståndare till förslaget om avveckling av de kommunala bostadstilläggen.

Men nu föreslår regeringen och socialministern en reducering av nästa års

folkpensionshöjning med hänvisning till att höjningen inte sammankopplats med en reducering av bostadstilläggen. Och vad mera är, höjningen reduceras avsevärt mera än vad som skulle ha skett om pensionsberedningens förslag om bostadstilläggen skulle ha genomförts.

Det har från högern, folkpartiet och regeringen, som ju alltid är överens om att spara på utgifterna till de gamla och sjuka, som ett slags ursäkt anförts, att det inte är fråga om en minskning av det sammanlagda belopp som skall tillkomma folkpensionärerna år 1968 utan endast om ett uppskov. Detta är en ganska cynisk ursäkt. Hur många av de gamla, som nu går miste om den under folkomröstningen utlovade höjningen, är det som upplever detta årtal? Hundratusental av åldringarna och invaliderna kommer då inte att finnas i livet och har därför föga glädje av löftet om att de någon gång år 1968 skall ha uppnått de belopp som utlovats i slutlig folkpension. De får alltså hanka sig fram på sina låga pensioner på mellan 3 000 och 4 000 kronor — i vissa fall kanske något mer — om året. Det är inte första gången som landets åldringar fått lida för det statsfinansiella och samhällsekonomiska lägets skull. Det borde vara slut på besvikelserna nu när samhällets produktiva resurser ständigt stegras och rikedomarna flödar hos bolagen. Tyvärr ser det ut som om folkpensionärerna alltså skall få sitta emellan trots alla de vackra ord som de under årens lopp fått höra om att man skall trygga de gamlas utkomst på ålderns dagar.

Svaret var som kammarens ledamöter hörde negativt, men vi lovar att återkomma med folkpensionärernas rättviseanspråk, när frågan behandlas vid nästa års riksdag.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet NILSSON:

Herr talman! Herr Senander började

Svar på interpellation ang. viss höjning av ålderspensionerna

med en enligt min mening retorisk överdrift, när han gjorde gällande att landets folkpensionärer ännu en gång tvingats att tömma en de svikna löftenas bågare. Det finns anledning att litet närmare klara ut begreppen om de avgivna löfterna.

Är det någonsin på det sättet att en utrednings eller som det i detta fall kallas en berednings förslag utgör ett löfte om att dess förslag obetingat skall infrias? Det har väl inte heller varit så i detta fall, men när riksdagen på sin tid anslöt sig till pensionsberedningens förslag, att man 1968 skulle komma fram till en pensionsnivå på 5 400 respektive 3 600 kronor, uttalade riksdagen samtidigt att den inte hade tänkt sig den trappa beträffande pensionshöjningarna som beredningen hade föreslagit. Det är väl detta man skall fästa sig vid när det gäller de politiska partiernas ansvar för vad de har sagt, ty detta är vad de ansvariga partiinstanserna har uttalat i denna fråga. Men låt mig gå vidare.

Pensionsberedningens förslag innebar faktiskt en samtidig avveckling av bostadstilläggen. Vad herr Senander nu understryker är sålunda ett löfte som inte ens har givits av pensionsberedningen. För mitt eget vidkommande har jag både nu och tidigare uttalat att jag inte anser att någon avveckling av bostadstilläggen skall ske samtidigt som man höjer pensionsbeloppens storlek. Vad herr Senander här gör gällande är alltså dubbelsidigt enligt min mening. Han säger nämligen för det första att pensionsberedningens förslag skulle innebära enbart en höjning på 700 respektive 820 kronor 1960 och för det andra att det socialdemokratiska partiet och därmed regeringen skulle ha ställt sig bakom ett sådant förslag.

Jag kan tyvärr inte vara så glatt oansvarig när det gäller finansieringen av dessa utgifter som herr Senander tydligen kan vara på grund av den parlamentariska styrka hans parti representerar. Vi kan nämligen inte ha vatten-

täta skott mellan finansdepartementet och socialdepartementet. Regeringen har nu föreslagit en varuskatt, som herr Senander själv inte vill ansluta sig till, en varuskatt med vars hjälp vi också skall finansiera den höjning av folkpensionerna som regeringen kommer att föreslå och som innebär att utgifterna för folkpensionerna från budgetåret 1960/61 kommer att belöpa sig till i runt tal 2 800 miljoner kronor per år. Om vi skulle acceptera det som herr Senander nu gör sig till förespråkare för, skulle det innebära att vi till dessa 2 800 miljoner skulle lägga ytterligare 300—400 miljoner kronor. Jag erkänner utan vidare att det skattehöjningsförslag som regeringen lagt på riksdagens bord inte medger denna ytterligare höjning. Då måste vi på ett eller annat sätt skaffa mera pengar. I det nuvarande statsfinansiella läget har regeringen inte ansett sig kunna göra det.

Jag vill för övrigt säga att jag inte tror att folkpensionärerna gagnas av att man, i den ekonomiska situation vi för närvarande befinner oss, strör löften omkring sig som man knappast har någon ekonomisk täckning för. Det är med utgångspunkt från denna realistiska syn på den ekonomiska verkligheten som regeringen har måst inta den ståndpunkt vi tagit beträffande folkpensionshöjningarna för budgetåret 1960/61.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Det är några helt andra tongångar nu från socialministern än vad man fick höra då vi behandlade denna fråga senast. Jag tyckte då till och med att socialministern talade mycket varmt för de gamla. Han nämnde ingenting i sin proposition och ingenting i sina tal om att man skulle rubba pensionsberedningens förslag i vad det avsåg de etappvisa höjningarna. Inte heller under radiodebatten fanns något sådant med.

Talet om att vi är oansvariga anser jag att jag kan lämna utan bemötande.

Svar på interpellation ang. viss höjning av ålderspensionerna

Det får stå där som ett monument över den ståndpunkt som regeringen brukar inta gentemot oss kommunister. Det är ju så bekvämt att bara beskylla oss för oansvarighet. Men jag kan i det sammanhanget nämna att det inte är något nytt för oss att fälla en lars för folkpensionärerna. Det har vi gjort under hela den tid vi varit representerade i riksdagen, och vi har därvidlag känt lika stort ansvar som någonsin socialministern.

Dessutom vill jag erinra om att vi lagt fram ett förslag till finansiering. Det är den väsentliga skillnaden mellan det förslaget och regeringens, att vi tar pengarna där de finns att ta. Vi riktar oss nämligen mot bolagen och de rika. Vi anser att de som har större bärkraft bör ta bördorna. Om man går på den linjen finns det också möjligheter att uppfylla löftet till folkpensionärerna, ty jag betraktar det som ett löfte — inte därför att pensionsberedningen lagt ett visst förslag, herr socialminister, ty jag vet mycket väl att vad en beredning föreslår inte är något löfte, utan därför att beredningens förslag stod till avgörande under folkomröstningen. Det fanns till och med i ingressen till propositionsordningen under folkomröstningen. Jag vill tillägga att det vid den tidpunkten inte fanns något parti eller någon talare i detta land och inte heller någon av de kommittéer som representerade de tre olika linjerna, som med ett ord antydde något annat än att dessa etappvisa höjningar skulle genomföras i enlighet med, som det stod i denna ingress, »pensionsberedningens enhälliga förslag till höjning av folkpensionerna».

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet NILSSON:

Herr talman! Herr Senander gör gällande att kommunisterna alltid har talat för de gamla, och det skall väl jag inte bestrida. Det kan vara riktigt att kommunisterna fällt larsar för folkpensio-

närerna, och det är väl i och för sig inte så märkvärdigt att göra det. Det har andra än kommunisterna gjort. Men regeringen har skaffat pengarna och lagt fram förslag om höjning, och det tror jag betyder mera, i varje fall materiellt sett, för folkpensionärerna än att kommunisterna tid efter annan fäller larsar, som herr Senander uttryckte det.

Herr Senander citerade ett stycke ur min proposition till 1959 års riksdag. Han förbigår emellertid de avsnitt, där jag behandlar frågan om de etappvisa höjningarna. Där yttrade jag bl. a. att frågan om folkpensionernas närmare utformning från och med den 1 juni 1960 alltjämt måste stå öppen. Vidare säger jag: »Såväl regeringen som riksdagen har förutsatt att de exakta beloppen för varje tidpunkt under åren 1960—1968 får bestämmas först då de statsfinansiella förutsättningarna kan bedömas.»

Detta avsnitt har herr Senander av någon utgrundlig anledning hoppat över när han läst min proposition.

En annan sak, som jag inte kan låta bli att påpeka, är att vi enligt det förslag, som herr Senander gör sig till förespråkare för, behöver ytterligare 300—400 miljoner kronor. Jag har ännu inte varit i tillfälle att granska den motion, i vilken kommunisterna framlagt sitt förslag om hur vi bör klara statsfinanserna; den föreligger ju ännu inte i tryck. Men så mycket vet jag, att kommunisterna anser att vi skall klara statsfinanserna bl. a. med en besparing för försvarets vidkommande under innevarande budgetår på 250 miljoner kronor. Eftersom jag som förutvarande ansvarig departementschef på detta verksamhetsområde känner till dessa förhållanden, vet jag att det är praktiskt och fysiskt omöjligt att göra denna besparing för innevarande budgetår. Över hälften av försvarsutgifterna går nämligen till materiel, beträffande vilken industribeställningar redan är utlagda. Det finns alltså inga möjligheter — även

Svar på interpellation ang. viss höjning av ålderspensionerna

om man skulle ha den allra största och hetaste vilja att göra denna prutning — att skaffa dessa 250 miljoner kronor.

Jag känner som sagt inte till det kommunistiska partiets besparings- och skatteförslag i övrigt, men om de är lika realistiska som detta förslag beträffande de 250 miljoner kronorna, ja, då blir det sannerligen inga pengar att höja folkpensionerna med.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Det är underligt vad det nu blivit svårt att tillgodose de behov som landets åldringar har. Det stöter tydligen på patrull överallt, men så fort det gäller andra ändamål — exempelvis de militära, som socialministern var inne på — går det mycket bra att anslå medel oberoende av vilket samhällsekonomiskt eller statsfinansiellt läge vi har.

Jag tror att man mycket väl skulle kunna göra den besparing på den militära budgeten, som vi föreslår, bara regeringen satte in sin kraft i sådant syfte. Nu förklarar emellertid socialministern att detta är omöjligt. Men jag kan inte finna annat än att denna besparing är så rimlig, att det borde gå att genomföra den inom ramen för den militära budget på 3,25 miljarder kronor som vi för närvarande har.

Dessutom tycker jag att socialministern borde intressera sig en smula för de förslag vi har i övrigt. Vi föreslår bl. a. en detaljerad ordning för beskattning av förmögenheter. Vi anser — och därvidlag är det mindre farligt att bryta ett eventuellt löfte — att man inte skall genomföra det beslut, som riksdagen fattat beträffande bolagsskatten, utan även i fortsättningen ta ut denna skatt i enlighet med nuvarande regler.

Vidare har vi föreslagit — jag nämner detta för att socialministern skall få reda på saken — en beskattning av kursstegringsvinsterna på aktier. Man skulle kunna få ut mycket pengar om man bara tog itu med att utreda frågan, hur man skall beskatta dessa vinster. Omedel-

bart skulle man kunna få en inkomst på 500 miljoner kronor genom en en gångsbeskattning.

Med tanke på framtiden — det här anslaget för att uppfylla löftet till folkpensionärerna är ju en fråga om finansiering också för framtiden — har vi dessutom begärt att militärutgifterna kraftigt skall skäras ned och att vårt land i stället för att hålla en dålig kopia av ett stormaktsförsvar skall upp-
rätta ett neutralitetsförsvar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Föredrogos var efter annan och remitterades till statsutskottet följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner, nämligen

nr 174, angående anläggande av flygplatser vid Skellefteå och Örnsköldsvik, samt

nr 176, angående medel för återuppförande av viss byggnad.

§ 6

Föredrogos var för sig följande på kammarens bord vilande motioner. Därvid hänvisades

till bevillningsutskottet motionen nr 639;

till konstitutionsutskottet motionen nr 640; samt

till statsutskottet motionerna nr 641 och 642.

Vid härefter skedd föredragning av motionen nr 643 remitterades densamma såvitt angick anslag till riksdagen och dess verk m. m. till bankoutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Slutligen föredrogos var för sig följande på bordet liggande motioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet motionen nr 644;

Interpellation ang. översyn av bestämmelserna om förverkande av hyresrätt och avhysning

till behandling av lagutskott motionen nr 645;

till bevillningsutskottet motionerna nr 646 och 647;

till behandling av lagutskott motionen nr 648;

till statsutskottet motionen nr 649;

till behandling av lagutskott motionen nr 650;

till bevillningsutskottet motionerna nr 651 och 652;

till statsutskottet motionerna nr 653—655;

till bevillningsutskottet motionen nr 656;

till behandling av lagutskott motionen nr 657;

till bevillningsutskottet motionerna nr 658—663;

till statsutskottet motionerna nr 664—665;

till behandling av lagutskott motionerna nr 666 och 667;

till bevillningsutskottet motionerna nr 668—672;

till statsutskottet motionen nr 673;

till bevillningsutskottet motionen nr 674;

till statsutskottet motionerna nr 675—677; och

till bevillningsutskottet motionerna nr 678—704.

§ 7

Föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkande nr 56 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 35 och 36.

§ 8

Föredrogs den av fröken *Sandell* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan

att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående försvarets upplysningstjänsts verksamhet.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Föredrogs den av herr *Heckscher* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående åtgärder för vidmakthållande och utvidgning av det ekonomiska samarbetet inom OEEC.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Interpellation ang. översyn av bestämmelserna om förverkande av hyresrätt och avhysning

Herr SVENNING (s) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Under den senaste tiden har en del uppmärksammade vräkningfall förekommit i vårt land, och trots stora ansträngningar från såväl partsorganisationerna på hyresmarknaden som andra organisationer och enskilda har man inte kunnat förhindra att avhysning verkställts.

Jag vill här i korthet relatera ett av fallen.

Det rör sig om en skilsmässa, där hustrun först i sista stund fick reda på att mannen sagts upp från bostaden och där hon som medhyresgäst överlämnat uppsägningsärendet till sin advokat, som glömde bort att bevaka ärendet, innan den stipulerade tiden utgick. Fastighetsägaren fullföljde vräkningmålet, trots att vederbörande hyresgäst redogjorde för ärendet inför fastighetsägaren och förklarade sig beredd att betala halv- eller helårshyra

och också att betala de kostnader, som var förknippade med uppsägningsärendet. T. o. m. de myndigheter som hade att verkställa uppsägningen gjorde allt vad de kunde för att medverka till en uppgörelse, men det visade sig att detta var omöjligt. Trots att lägenheten efter uppsägningen stod tom i nära en och en halv månad och bostadsförmedlingen på platsen hade begärt endast en kortare respekt för att få tid på sig att ordna hyresgästens bostadsförhållande vägrade fastighetsägaren att tillmötesgå denna rimliga begäran. Fastighetsägarens enda motivering var att han hade lagen på sin sida, och han fullföljde också ärendet utan mänskliga hänsyn. — De andra fallen har kanske inte varit lika upprörande som det här åberopade men mycket närsliggande.

Det är så mycket mer beklagligt att man inte kunnat få en uppgörelse till stånd i de fall, det här rör sig om, då det har gällt oförvitliga hyresgäster, som antingen lämnat sitt ärende till ombud, vilka glömt bort saken, eller saknat kännedom om sättet för tillvaratagandet av sin rätt.

Att mista sin bostad i dagens besvärliga läge på bostadsmarknaden innebär ofta en mänsklig tragedi med svåra konsekvenser. Det måste därför vara angeläget att lagens bestämmelser utformas så, att vräkning under vissa omständigheter kan bli föremål för en bedömning även ur sociala skälighetssynpunkter.

Med hänsyn till vad ovan anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få ställa följande fråga:

Anser statsrådet att det är möjligt att hänskjuta till den nu arbetande hyreslagskommittén att göra en översyn av allmänna hyreslagens bestämmelser om förverkande av hyresrätt och avhysning i syfte att undvika ur sociala synpunkter inte godtagbara vräkningsförfaranden?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Interpellation ang. förhållandena vid Eugeniahemmet i Stockholm, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr BENGTTSSON i Varberg (s), som anförde:

Herr talman! I ett radioprogram den 30 oktober i år togs frågan om vården av de spastiska och andra vanföra barn, som vistas på Eugeniahemmet i Stockholm, upp till behandling. Två f. d. elever intervjuades om sina upplevelser vid hemmet och kritiserade därvid den vård och omsorg de fått där. I anslutning till intervjuerna förekom en diskussion, i vilken bl. a. två ledamöter i hemmets styrelse och en föräldrarepresentant deltog. Radioprogrammet och den pressdebatt som sedan följde har i någon mån belyst svårigheterna att ordna en fullt tillfredsställande vård för de svårt handikappade barn det här är fråga om.

Debatten har emellertid inte lämnat ett fullständigt svar på alla de frågor som ställts. Enligt vad jag erfarit har tillsynsmyndigheterna inlett en inspektion av hemmet. Med utgångspunkt härifrån anser jag att det skulle vara av stort allmänt intresse, att en samlad redogörelse för dessa frågor kunde ges.

Med stöd av vad som anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet ställa följande frågor:

Är herr statsrådet beredd att redovisa vad eventuella föreliggande inspektionsrapporter utvisar angående förhållandena vid Eugeniahemmet?

Vill herr statsrådet vidare lämna en redogörelse för den nuvarande organisationen av vården och undervisningen av de fysiskt handikappade barnen samt för eventuella planer på en upprustning av vårdområdet?

Denna anhållan bordlades.

Interpellation ang. förhållandena vid Eugeniahemmet i Stockholm — Interpellation ang. förvaringen av vapen och sprängämnen i militära förråd, m. m.

§ 12

Interpellation ang. förhållandena vid Eugeniahemmet i Stockholm

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Fröken ELMÉN (fp), som yttrade:

Herr talman! Efter ett TV-program om Eugeniahemmet i Stockholm om en livlig pressdebatt uppstått om vården och utrustningen vid detta sjukhus.

Tydligen har en del av de inlägg som gjorts i denna debatt givit en överdrivet negativ bild av förhållandena vid sjukhuset. Å andra sidan har man emellertid från sjukhusets ledning vitsordat att förhållandena inte i alla avseenden är de bästa. Visserligen har under senare år en viss upprustning skett både personellt och materiellt. Men fortfarande är — om man får döma av uttalanden från ledningen — personalen för liten och lokalerna delvis i ganska dåligt skick.

Beträffande trivselförhållandena, stämningen mellan patienter och personal, behandlingsmetoder etc. har uppgift stått mot uppgift.

Jag för min del är böjd att tro, att personalen på Eugeniahemmet gör vad den kan för att skapa en god atmosfär och gynnsamma betingelser i övrigt för de intagna. Liksom vid många andra sjukhus eller vårdanstalter av liknande slag har man emellertid att bemästra de svårigheter som otidsenliga lokaler, bristfällig materiell utrustning i övrigt och personalbrist medför.

Med hänsyn till de många motstridiga uppgifter som framförts i pressen beträffande förhållandena vid det delvis med statsbidrag drivna Eugeniahemmet vore det enligt min mening både för den vid hemmet arbetande personalen och för allmänheten värdefullt, om man från högsta ansvariga myndighets sida ville företaga en objektiv undersökning och på grundval härav avge ett utlåtande.

Med hänvisning till det ovan anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

Vill herr statsrådet med anledning av den debatt som sedan en tid pågår beträffande vården och utrustningen vid Eugeniahemmet i Stockholm — och som på många punkter skapat stor oklarhet om förhållandena där — inför kammaren lämna en redogörelse, som är ägnad att lägga till rätta de missförstånd som uppstått, och ge en riktig bild av de förhållanden under vilka hemmet arbetar?

Denna anhållan bordlades.

§ 13

Interpellation ang. förvaringen av vapen och sprängämnen i militära förråd, m. m.

Fru TORBRINK (s) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Tid efter annan får vi genom press och radio meddelande om att grova våldsdåd eller rån under hot om våld förövats med hjälp av vapen, som stulits från militära förråd, liksom om svåra olyckor eller risk för sådana på grund av sprängämnen, som likaledes stulits från militärförråd.

Enligt uppgift förkom mellan åren 1948 och 1958 från 400 militära uppbördsenheter i genomsnitt 300 vapen per tvåårsperiod. Av dessa förlorades ungefär hälften genom stöld eller inbrott i vapenförråd. Per tvåårsperiod kom 135 av 300 vapen till rätta. Sprängämnesstölderna har lägre frekvens än vapenstölderna.

Man har en tydlig bild av att inbrottsfrekvensen står i omvänt förhållande till förrådets kvalitet och säkerhetsanordningar, alltifrån sådana som är inrymda i bergsrum till exempelvis f. d. fordonsbaracker utan husgrund. I de fall bevakning av förråd är anordnad, skötes den av icke-militära till-

Interpellation ang. förvaringen av vapen och sprängämnen i militära förråd, m. m.

synsmän som gör kontrollbesök med intervaller varierande mellan ett dygn och en vecka. Dessa tillsynsmän kan av naturliga skäl i regel endast rapportera om inbrott förekommit mellan två besök. Däremot kan de i regel inte hindra ett inbrott eller aktivt medverka till att en inbrottstjuv grips i andra fall än då larmanordning finns med förbindelse exempelvis med tillsynsmannens bostad.

Vid bedömningen av den grad av säkerhet i förvaringen av vapen och sprängämnen, som kan krävas vid de militära förråden, har man naturligtvis att göra en avvägning mellan säkerhetskravet, de ekonomiska medel som står till förfogande och den militära beredskapen. Den fara för människoliv och egendom, som vapen- och sprängämnesstöldrarna innebär, synes emellertid giva en stor tyngd åt säkerhetskravet och berättiga frågan, om detta säkerhetskrav uppfylles i tillräcklig utsträckning.

Exempel har också givits på att vapen antingen i medvetet brottsligt syfte eller genom oförstånd på ett otillbörligt sätt och med risk för liv utnyttjats av militär personal under permission. Detta föranleder en fråga, om inte detta på ett effektivare sätt än nu skulle kunna förhindras genom att militär personal, i vars personliga utrustning ingår pistol eller kulsprutepistol, genom centralt utfärdade regler ålades att vid avresa från förläggningen överlämna exempelvis pistolpipa och kulsprutepistolens slutstycke till ett låst förråd, i de fall då vapnen icke regelmässigt förvaras i dylikt förråd mellan övningspassen.

Det ovan anförda föranleder mig att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ställa följande frågor:

Kan de nu gällande reglerna för förvaring av vapen och sprängämnen i militära förråd anses motsvara de krav som kan ställas med hänsynstagande till säkerhets- och beredskapssynpunk-

terna samt de ekonomiska möjligheterna?

Om så icke är fallet, vad kan då göras för att minska frekvensen av vapen- och sprängämnesstölder från de nämnda förråden?

Är kontrollen av de vapen som ingår i den militära personalens personliga utrustning tillfredsställande?

Om så icke är fallet, kan effektivare bestämmelser i nämnda avseende bidra till att stärka kontrollen?

Denna anhållan bordlades.

§ 14

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 177, med förslag till lag om ändring i lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m., och

nr 178, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 och 23 §§ förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

Dessa propositioner bordlades.

§ 15

Anmälde, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående avlöningsbestämmelserna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän.

Denna anmälan bordlades.

§ 16

Anmälde följande till herr talmannen under sammanträdet avlämnade motioner, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 163, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt, m. m., motionerna;

nr 705, av herrar *Elmwall* och *Brandt* i Sättila,

nr 706, av herr *Hedlund m. fl.*, och nr 707, av herrar *Bohman* och *Löfgren*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 164, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, motionerna:

nr 708, av herr *Ohlin m. fl.*, och nr 709, av herr *Hedlund m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 168, med förslag till lag om ändring i byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385) samt till byggnadsstadga, motionerna:

nr 710, av herr *Jonsson* i Strömsund *m. fl.*,

nr 711, av herr *Bohman m. fl.*,

nr 712, av herr *Gustafsson* i Skellefteå,

nr 713, av herr *Fröding m. fl.*, samt nr 714, av herrar *Fröding* och *Anderson* i Sundsvall;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 169, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag, motionerna:

nr 715, av herr *Hedlund m. fl.*, och nr 716, av herr *Ohlin m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 171, angående förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m., motionerna:

nr 717, av herrar *Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå,

nr 718, av herr *Ohlin m. fl.*, samt nr 719 och 720, av herr *Hedlund m. fl.*

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 17

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.42.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 11 november

Kl. 14.00

§ 1

Herr talmannen meddelade, att herr Rimmerfors, som vid kammarens sammanträde den 16 nästlidne oktober beviljats ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 2

Svar på fråga ang. censorernas befogenheter i studentexamen

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:
Herr talman! Herr Braconier har frå-

gat, om jag avser att vidta några åtgärder för att åstadkomma klarare bestämmelser rörande censorernas befogenheter i studentexamen.

Enligt min mening ger gällande censorinstruktion erforderliga regler om censorernas befogenheter och skyldigheter; att författningsvägen mera i detalj reglera en verksamhet av detta slag vore uppenbarligen inte lämpligt. Jag vill vidare erinra om att en särskild utredning — examensutredningen — för närvarande prövar frågan om sådana ändringar av examensteknisk natur, som betingas av den fortgående ökningen av antalet examinander. Därvid kan det bli anledning att uppta även frågan

Svar på fråga ang. censorernas befogenheter i studentexamen

om censorernas ställning och uppgifter. I avvaktan på examensutredningens förslag anser jag inte någon ändring i gällande bestämmelser vara påkallad.

Härefter anförde:

Herr **BRACONIER** (h):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framföra mitt tack för hans svar.

Kanske blev jag något konfunderad över vad han sade på slutet, ty i början av sitt anförande sade ecklesiastikministern, att han finner de nuvarande bestämmelserna tillräckliga. Jag hade inte frågat om någon detaljreglering utan jag hade bara undrat om statsrådet ville utforma bestämmelserna så, att de blev klarare. Vad herr Edenman sade i början av svaret fattade jag först så, att han menade att ingenting här fanns att tillägga. I så fall måste jag fråga, varför det över huvud taget har blivit en så pass uppseendeväckande konflikt. Är reglerna så klara som herr Edenman tycks anse, måste ju endera parten ha tolkat dem helt fel. Jag förstår mycket väl att statsrådet i denna stund inte kan säga vilken av parterna som gjort det felet. Men är reglerna verkligen så entydiga? De personer, som är inkopplade i denna konflikt, är ju ändå vana att läsa och studera, och därför måste det väl finnas fog för den uppfattningen, att bestämmelserna på denna punkt är oklara.

Herr Edenmans uppfattning strider, såvitt jag kan se, helt mot vad läroverkslärarna framhållit. De har ju krävt en överarbetning av gällande bestämmelser. Det är möjligt att vad ecklesiastikministern sade i slutet av sitt anförande inte helt överensstämde med hans första ord, men i så fall behöver svaret tydligen kompletteras.

Man må säga vad man vill om studentexamen och dess värde, men studentbetygen har en oerhörd betydelse för många. Vi kan tänka på dem som

skall bli läkare. Ett halvt eller ett betyg till i historia kan t. ex. avgöra om den studerande kan tas in på en kurs omedelbart eller om han skall behöva använda ett eller ett par år för att få tillräckligt antal poäng genom att ta några universitetsbetyg i icke medicinska ämnen. Det är givet att censorsinstitutionen kan ha stor betydelse när det gäller att få något så när rättvisa betyg de olika skolorna emellan. Naturligtvis finns risk för att vissa lärare skulle sätta för höga betyg om det inte funnes kontroll.

Vad som emellertid har inträffat i det aktuella fallet är ju, att en visserligen framstående vetenskapsman ingripit i ett ämne som inte tillhör hans fack. Enligt vad vederbörande lärare hävdar har han skapat oro och ingripit på ett sätt, som inte står i överensstämmelse med gällande bestämmelser. Det måste vara nervöst för lärarna och inte minst för lärjungarna att inte alls kunna veta ungefär vilka förhörsmetoder som kommer att användas vid studentexamen.

Jag tror det vore all anledning för ecklesiastikminister Edenman att närmare fundera på denna fråga och tillmötesgå läroverkslärarna. Det är ju ändå lärarna som har ansvaret för undervisningen och inte censorerna. Har dessa lärare en känsla av att bestämmelserna ger anledning till konflikter, låt vara ganska sällan — mycket sällan i så uppseendeväckande former som denna gång — så måste det ju skapa mindre gynnsamma betingelser för studentexamen. Jag tror man hade väntat sig ett mera klagande och positivt besked än som givits i svaret på min fråga.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **EDENMAN**:

Herr talman! Det är uppenbart, som ju också herr Braconier förutskickar, att jag inte här kan diskutera ett enskilt fall, så mycket mindre som det för närvarande är under utredning av skolöverstyrelsen.

Svar på fråga ang. censorernas befogenheter i studentexamen

Jag begärde ordet för att rätta herr Braconier på en punkt. Man kunde möjligen få det intrycket av hans inlägg, att censorerna är oerhört maktfullkomliga personer, som kan avgöra om en elev skall ha B, Ba, Ba+ eller AB —. Det är ingalunda fallet. Censorsinstruktionen har på den punkten följande lydelse:

»Vitsorden skall ha sammanfattande karaktär på det sätt stadgan anger. De sättes helt av examinator. Censor i studentexamen har att på grundval av sin kännedom om elevens tidigare prestationer och sina under förhören gjorda iakttagelser ta ställning till frågan om examens godkännande eller underkännande som helhet.» Censorernas eller rättare sagt censorskollegiets makt är onekligen betydande när det gäller att godkänna eller icke godkänna en elev. Men några möjligheter att påverka betygsskalan har inte censorerna.

För några dagar sedan utgav skolöverstyrelsen »Allmänna anvisningar för undervisning och fostran på skolans högre stadier». Där har man fogat följande kommentar till ovannämnda punkt i censorsinstruktionen: »Genom sin större överblick kan han dessutom i tveksamma fall ge läraren stöd vid betygsättningen och påpeka, om kunskapsfördringarna synes mera markant avvika från de i allmänhet gängse.» Det är alldeles klart, att censorn kan komma med påpekanden, men inte någonting annat.

Sedan vill jag, herr talman, eftersom det tydligen är nödvändigt, kommentera mina sista meningar i svaret på den enkla frågan, där jag hänvisade till den undersökning som examensutredningen för närvarande gör. Kvantitetsproblemet när det gäller censorerna har ju blivit ytterligt besvärligt. Det går inte längre att bara låta universitets- och högskoleprofessorer tjänstgöra som censorer utan även en mängd erfarna läroverkslärare, före detta läroverkslärare och även aktiva sådana, har nu in-

kopplats som censorer. Ju fler gymnasier och ju fler elever som avlägger studentexamen det blir, desto svårare blir det att under några korta vårveckor få censorerna i studentexamen att över huvud taget räkna till. Vi vet alltså inte om den nuvarande censorsinstitutionen kan överleva i nu gängse former eller om det blir nödvändigt att finna andra organisationsformer för den prövning det här är fråga om.

Herr **BRACONIER** (h):

Herr talman! Av ecklesiastikministerns sista yttrande skulle det såvitt jag kan fatta framgå, att en censor inte skulle kunna ingripa på det sätt som skett i det omdiskuterade aktuella fallet. Det är just för att förebygga sådant som läroverkslärarna krävt så klara bestämmelser, att det inte uppstår sådana konflikthanledningar som i detta fall.

Dessutom skall ju censorn i alla fall ha den uppgiften, att han, även om han inte skall bestämma de enskilda betygen, skall verka för en likformig bedömning av studieresultaten i olika skolor. När censorn som i detta fall övertar förhöret bör det väl vara för att skapa en likformig bedömning av studieresultaten men inte för att vara förmyndare över läraren. Har han gjort det för att på något sätt kritisera lärarens undervisning, så har han uppenbarligen handlat fel.

Anledningen till att läroverkslärarna begärt en omprövning av bestämmelserna är att de vill ha så klara normer som möjligt. Jag tycker att ecklesiastikministerns uttalande kan uppfattas så, att han vänder sig mot läroverkslärarna och vill säga att de egentligen inte vet vad de talar om. De har ju avgivit ett remissyttrande i denna fråga, men inte avger läroverkslärarna ett yttrande i denna fråga, om de inte är säkra på att det finns anledning till missförstånd. Deras remissyttrande avgavs långt före denna konflikt. Konflikten

Svar på interpellation ang. åtgärder med anledning av de av norrländska vattenkraftutredningen avgivna förslagen

har ju visat, låt vara i uppseendeväckande former, att bestämmelserna inte är så klara, utan att det råder strid om de former, i vilka en censor skall ingripa för att utöva sin normerande funktion.

Jag tror det vore anledning för ecklesiastikministern att beakta den starka opinion som här framkommit med krav på nya bestämmelser, som inte behöver ge anledning till missförstånd och än mindre skapa sådana tråkiga konflikter som nu skett.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Svar på interpellation ang. åtgärder med anledning av de av norrländska vattenkraftutredningen avgivna förslagen

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet LINDELL, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Nilsson i Tvärålund frågat mig, när förslag till riksdagen är att vänta med anledning av de av norrländska vattenkraftutredningen avgivna förslag till ändringar i vattenlagen m. m., som ännu icke föranlett någon åtgärd.

Till svar härpå får jag anföra följande.

Såsom interpellanten framhåller har i norrländska vattenkraftutredningens betänkande föreslagits ett flertal olika reformer inom vattenlagstiftningen. Förslagen går i huvudsak ut på att bereda de bygder som beröres av den pågående vattenkraftexploateringen en bättre ställning än tidigare. Jag hade tillfälle att i ett interpellationssvar i denna kammare den 5 december 1958 redovisa min inställning till dessa lagstiftningsfrågor. Som jag då anförde har det visat sig svårt att i ett sammanhang behandla de olika förslagen. Dessa har i stället successivt upptagits till prövning allt efter angelägenhetsgraden. Så-

som särskilt angeläget har bedömts att revidera bestämmelserna om regleringsavgifterna. Proposition härom framlades vid vårriksdagen, och nya bestämmelser har trätt i kraft den 1 juli i år. Arbetet har därefter inriktats bl. a. på den i interpellationen särskilt berörda frågan om realersättningar i vattenmål. Jag framhöll redan i mitt förra interpellationssvar, att denna fråga är av komplicerad natur, och det har också visat sig erforderligt att i samband med departementsbehandlingen närmare undersöka vissa praktiska problem, som kan väntas uppkomma i samband med införande av realersättningar. Jag hoppas emellertid att det skall bli möjligt att till 1960 års riksdag framlägga förslag beträffande denna fråga liksom även beträffande vissa andra av norrländska vattenkraftutredningen behandlade vattenlagsfrågor.

Interpellanten har även tagit upp frågan om kraftverkens och sjöregleringarnas kommunala beskattning. Jag vill nämna att en särskild sektion inom skattelagssakkunniga för närvarande är sysselsatt med denna fråga. Utredningsarbetet bedrivs i nära samråd med fastighetsskattesakkunniga, vilka behandlar frågan om fastighetsbeskattningens avveckling. Enligt vad jag erfarit är förslag angående beskattningen av kraftverk m. m. att vänta snarast efter det fastighetsskattesakkunniga — troligtvis omkring årsskiftet — avgivit sitt betänkande.

Härpå anförde

Herr NILSSON i Tvärålund (cp):

Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till statsrådet och chefen för justitiedepartementet för svaret på min interpellation. Såsom statsrådet framhåller i sitt svar har riksdagen redan i våras varit i tillfälle att besluta om lagstiftning angående regleringsavgifterna. Regeringens proposition var

Svar på interpellation ang. husbockens skadeverkningar

dock utformad på sådant sätt, att den inte kunde anses tillfredsställande för de berörda bygderna. Detta förhållande rättades emellertid under riksdagsbehandlingen och genom riksdagens beslut. Jag vill i detta sammanhang understryka vad norrländska vattenkraftutredningen uttalar i sitt betänkande: »De intressen, som beröres av den fortsatta utbyggnaden, få självfallet ej onödigtvis bli lidande». Jag hoppas, att statsrådet lägger detta uttalande på minnet, när statsrådet framlägger ytterligare förslag på grundval av de utredningar som föreligger på detta område. De berörda bygdernas människor hoppas och tror, att det, när deras bygd producerar väldiga resurser för standardstegring och trevnad för hela vårt folk, skall framstå såsom självklart för regering och riksdag att bygden inte skall behöva drabbas av onödiga skadeverkningar utan ges förutsättningar att fortleva och blomstra. Det gäller såväl enskilda sakägare som den berörda bygdens kommuner. Det är därför angeläget att även kommuner får uppträda som sakägare i vattenmål.

Vattenkraftutbyggnaden fortsätter med snabb takt. För många framstår det som ett onödigt dröjsmål att ännu så litet blivit gjort åt den nu otidsenliga vattenlagen och de orättvisa beskattningsreglerna beträffande kraftverk och regleringsdammar. Denna senare fråga om beskattningen sorterar inte under justitiedepartementet utan under finansdepartementet. Av statsrådets svar framgår emellertid, att regeringen, så snart frågan om beskattningen är utredd, ämnar framlägga proposition för riksdagen. Jag är tacksam för detta uttalande och hoppas att utredningen påskyndar sitt arbete.

Det finns emellertid många andra frågor som är utredda och som justitieministern handlägger. Åtskilliga av dem är naturligt nog av komplicerad natur och framläggandet av propositioner kan därigenom fördröjas. Detta gäller kan-

3 — *Andra kammarens protokoll 1959, Nr 25*

ske inte minst den till årets riksdag annonserade propositionen om realersättningar i vattenmål. Statsrådet hoppas nu, att förslag i denna fråga kan föreläggas nästa års riksdag i likhet med vissa andra av norrländska vattenkraftutredningen behandlade vattenlagsfrågor som jag berört i min interpellation. Jag vill uttrycka en förhoppning om att statsrådet med all kraft vill fullfölja denna avsikt. Det är dock nu mer än två år sedan norrländska vattenkraftutredningen avlämnade sitt betänkande. Jag hoppas också, att inga slutgiltiga domar skall avkunnas innan den nya lagstiftningen på detta område har trätt i kraft.

Genom ett ytterligare dröjsmål med denna lagstiftning sprider sig inom berörda bygder en pessimism och osäkerhet inför framtiden, som ibland utvecklas till en viss misstro beträffande statsmakternas goda vilja. En sådan utveckling är onödig och särskilt skadlig just för dessa bygder. I de flesta fall hotas dessa redan förut av en kraftig folkavflyttning och ett vikande skatteunderlag.

Jag tror mig veta att justitieministern är väl underrättad om förhållandena, varför det bör vara överflödigt att här komma med någon mer ingående redogörelse för nödvändigheten av att olika förslag snarast genomföres. Dessa är för övrigt redan kartlagda i norrländska vattenkraftutredningens betänkande.

Till sist vill jag bara säga, att alla de av denna lagstiftning berörda förväntar att statsrådet verkligen bemödar sig om att snarast möjligt framlägga förslag till lagändringar på området.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. husbockens skadeverkningar

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för kommunikationsdeparte-

Svar på interpellation ang. husbockens skadeverkningar

mentet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! I en interpellation har fru Löfqvist framställt vissa frågor rörande de skadeverkningar på byggnadsbeståndet, som orsakas av den virkesförstörande insekten husbocken.

Interpellanten frågar till en början, vilka åtgärder som vidtagits eller kan tänkas bli vidtagna för att i vårt land ordna en tillfredsställande forskning i ändamål att kartlägga husbockens skadeverkningar samt att råda bot på dem i dag och bereda skydd för dem i framtiden.

Vidare frågar interpellanten efter vilka möjligheter det finns att genom lagstiftning åstadkomma att erforderliga skyddsåtgärder vidtages, att den drabbade hålles ekonomiskt skadeslös för åverkan som husbocken åstadkommit på hans egendom, att av husbock angripet virke icke levereras som byggnadsmaterial samt att byggnadsvirke genom preparering redan på sågningsplatsen göres oangripbart för husbocken.

Som svar på dessa frågor vill jag lämna följande upplysningar. Vad först angår den vetenskapliga forskningen på området må nämnas, att två relativt omfattande undersökningar ägt rum för utvärderande av husbockens utbredning och skadegörelse. Undersökningarna utfördes åren 1934 och 1948. Det bör också nämnas, att byggnadsstyrelsen organiserat viss verksamhet för att i samarbete med byggnadsnämnder, statens skogsforskningsinstitut och av frågan intresserade enskilda personer införskaffa och granska uppgifter angående husbocksangrepp och på så sätt få en fortlöpande kontroll över insektens utbredning.

Åtskillig uppmärksamhet har också ägnats åt frågan, hur man bäst skall kunna bekämpa husbocken. År 1951 bildades på initiativ av vissa statliga myndigheter ett arbetsutskott, kallat »1951 års husbockskommitté». I ett år 1953

avgivet betänkande föreslog kommittén bland annat, att byggnadsstyrelsen skulle få i uppdrag att samordna bekämpningsverksamheten, att åt statens skogsforskningsinstitut skulle uppdragas att bedriva fortsatt forskning samt att åtgärder skulle vidtagas för ordnande av upplysningsverksamhet.

I beslut den 2 april 1954 förutsatte Kungl. Maj:t, att byggnadsstyrelsen skulle ägna frågan om bekämpande av de virkesförstörande insekterna fortsatt uppmärksamhet samt vidtaga de åtgärder på detta område, som låg inom ramen för styrelsens befogenhet och resurser. Styrelsen, som redan år 1949 låtit publicera resultatet av dittills gjorda undersökningar, har sedermera år 1955 låtit trycka en skrift om bekämpning av husbock och andra virkesförstörande insekter med bl. a. beskrivning av olika bekämpningsmetoder och deras verknings sätt. Skriften har tillställts byggnadsnämnderna i de områden, där husbock förekommer, och har även i övrigt fått ganska stor spridning. Efter vad jag inhämtat har styrelsen också för avsikt att söka få till stånd informationskurser.

Vidare har i överensstämmelse med en rekommendation av nämnda kommitté ett antal preparat för bekämpning av husbock blivit utprovade och godkända genom statens provningsanstalt. Dessa preparat är avsedda såväl för utrotning av husbock i angripna träkonstruktioner som för förebyggande behandling av trävirke.

Vad beträffar statens skogsforskningsinstitut har institutet i olika sammanhang medverkat på detta område och därvid bl. a. bistått statliga och kommunala myndigheter m. fl. i frågor rörande av dessa insekter förorsakade skador. Spörsmålet om hur forskningen på hithörande entomologiska område i fortsättningen skall bedrivas torde komma att beröras av 1956 års skogshögskole- och skogsforskningskommitté.

De lagstiftningsåtgärder, som kan

Svar på interpellation ang. husbockens skadeverkningar

övervägas, synes i huvudsak böra gå ut på att hindra eller åtminstone försvåra en ytterligare spridning av husbocken. Någon fullt effektiv metod att hindra spridningen torde emellertid f. n. icke stå till buds.

Spridning genom smitta från hus till hus anses vara mycket svår att förhindra. Vissa privata företag, som tagit till uppgift att verkställa inspektioner och utföra desinfektion i syfte att bekämpa ohyra, har emellertid numera i stor utsträckning börjat ägna sig även åt bekämpning av husbock.

Insektens spridning från ort till annan torde nästan uteslutande ske genom att rivningsvirke kommer till användning på annat håll såsom byggnadsmaterial m. m. Denna form för spridningen torde i fortsättningen kunna förhindras eller åtminstone försvåras genom komplettering av föreskrifterna i byggnadsstadgan om vad som skall iakttagas vid rivning av byggnad. I det förslag till ny byggnadsstadga, som nyligen framlagts för riksdagen, har därför intagits en bestämmelse om skyldighet i vissa fall att i samband med rivning av byggnad vidtaga åtgärder till utrotande av virkesförstörande insekter.

Det torde hittills inte ha varit särskilt vanligt att nytt virke varit angripet av husbock. Om det för framtiden skulle visa sig erforderligt att införa bestämmelser i syfte att minska riskerna för husbock i nytt virke ligger närmast till hands att skärpa de bestämmelser om byggnadsmaterial m. m., som byggnadsstyrelsen har att utfärda. Tills vidare torde det dock vara skäl att intaga en avvaktande hållning. Därvid förutsätter jag emellertid, att byggnadsstyrelsen med uppmärksamhet följer utvecklingen samt vid behov vidtager eller framlägger förslag om de åtgärder, som må finnas påkallade.

Vad slutligen angår möjligheterna att hålla enskilda fastighetsägare skadeslösa för åverkan som åstadkommits av

husbock, vill jag framhålla, att flera försäkringsbolag numera efter medgivande av Kungl. Maj:t börjat meddela försäkringar mot husbock. Enligt uppgift har redan ett stort antal fastighetsägare inom de områden, där husbocksangrepp förekommer, tecknat dylika försäkringar. Försäkringen innebär icke blott ekonomisk trygghet för den försäkrade utan medför dessutom den från allmän synpunkt önskvärda konsekvensen, att byggnaderna blir regelbundet besiktigade i syfte att fastslå förekomsten av husbock.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat fru Löfqvists interpellation.

Vidare anförde**Fru LÖFQVIST (s):**

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för svaret på min interpellation. I inledningen till svaret redogör statsrådet för de undersökningar och utredningar som har verkställts från 1934 fram till 1953, då 1951 års s. k. husbockskommitté i sitt betänkande föreslog bl. a., att byggnadsstyrelsen skulle få i uppdrag att samordna bekämpningsverksamheten, att åt statens skogsforskningsinstitut skulle uppdras att bedriva fortsatt forskning samt att åtgärder skulle vidtagas för anordnandet av en upplysningsverksamhet.

Så redogör statsrådet i fortsättningen för några av de detaljer jag har frågat om i min interpellation. När det gäller svaret på min första fråga, som avsåg forskningen, vill jag av svaret utläsa, att jag inte kan få något definitivt svar förrän 1956 års högskole- och skogsforskningskommitté har avgivit sitt betänkande.

Statsrådet pekar vidare på att Kungl. Maj:t har tagit fasta på vad som är rekommenderat i kommittéförslaget och att Kungl. Maj:t i beslut så sent som den

Svar på interpellation ang. husbockens skadeverkningar

2 april 1954 förutsatte, att byggnadsstyrelsen skulle ägna frågan fortsatt uppmärksamhet och vidtaga de åtgärder på området, som låg inom ramen för styrelsens befogenhet och resurser.

Statsrådet nämner även att en publikation har gått ut till berörda styrelser och nämnder så sent som 1955 och att vi nu tycks ha fått ett besked från byggnadsstyrelsen om att den har för avsikt att sätta i gång med informationskurser på området. Jag anser det inte bara tacknämligt utan helt enkelt nödvändigt, att denna informationsverksamhet kommer till stånd. Jag anser det även nödvändigt att byggnadsstyrelsen i fortsättningen får utökade resurser för att därmed söka få bukt med den stora skadegörelse, som äger rum inte bara genom husbockens utan också genom övriga träförstörande insekters inverkan. Det är ju, herr statsråd, inte bara på det sättet, att den enskilde blir hårt drabbad, i vissa fall hart när ruinerad, utan det är också fråga om oerhörda nationalförluster, som åstadkommes genom vad husbocken bokstaveligen äter upp.

Statsrådet talar vidare om för oss, att genom de rekommendationer som kommittén har gjort har ett antal preparat för bekämpande av husbock blivit utprovade och godkända av statens provningsanstalt. Vill detta med andra ord säga, att de provade och godkända preparaten är av den karaktären, att de åstadkommer fullständig utrotning eller medför en så hård preparering av virket, att vederbörande insekter inte längre har möjligheter att tränga in i materialet och förstöra det?

Många av dem som handskas med dessa uppgifter — framför allt saneringsbolagen — har velat göra gällande, att vi i dag har ett preparat, som skulle vara så effektivt, att husbocken inte skulle ha någon som helst möjlighet att tränga in i ett behandlat virke. Jag frågar mig då givetvis, huruvida det inte skulle vara möjligt att

virket blir preparerat redan när ett husbygge startas, alltså en rent förebyggande åtgärd.

Vi är medvetna om att det trävirke som används i våra bostadshus — givetvis blir detta mest betydelsefullt i fråga om egnahems- och villabebyggelse — numera har betydligt klenare dimensioner än tidigare. Om vi granskar de gamla byggnaderna med 4 till 4½ tumstimmer märker vi, att det i mitten av varje timmerstock finns en kärna, som enligt experter husbocken eller andra träinsekter inte ger sig på, vilket medför att virket i dessa hus alltid har en viss möjlighet att hålla konstruktionen fast. Virkets dimensioner har nu för tiden alltmer skurits ned. Vi bygger i dag hus, där hela byggnadskroppen bärs upp av material som har dimensioner på 1½ till 2 × 3 tum. Därtill är det även vetenskapligt fastslaget och bevisat, att det nu alltmera snabbväxande virket blir betydligt lösare och alltså ger ett material, i vilket husbocken och övriga insekter har betydligt lättare att tränga in. De har även lättare att konsumera och förstöra hela materialet. Eftersom endast en mycket liten del av virket i byggnadskroppen i nuvarande skede kan bestå av den verkliga kärnan, finns risker för att hela den bärande konstruktionen ganska snart skall förätas och förintas.

Avsikten med min interpellation var givetvis, att jag ville påvisa de bekymmer som så många egnahems- och villaläggare ute i landet har. De är givetvis mycket oroliga för utvecklingen. Det står allt mer och mer klart för var och en, att det även i nybyggda fastigheter, där inget gammalt virke är använt, kan uppstå husbocksangrepp efter ganska kort tidsperiod. Som ett bevis på denna farhågas berättigande vill jag nämna ett exempel, som relaterats för mig direkt från ett försäkringsföretag. I en villa, som var sex år gammal och som byggts med hjälp av statsbidrag upptäckte villaägaren ett fel i vatten-

Svar på interpellation ang. husbockens skadeverkningar

ledningsanläggningen. Vid reparationen av denna befanns det, att hela fastigheten var infekterad av husbocken.

Ett annat exempel som också visar husbocksangrepp i nytt virke berättas av en byggnadsarbetare, som deltog i den lilla festlighet värden hade anordnat för arbetarna när huset var färdigbyggt. Alla hade samlats kring kaffebordet och man tittade sig omkring. Byggmästaren var nöjd, och även byggherren — alltså egnahemsägaren — verkade nöjd och belåten. Det var fröjd och gamman tills en murare råkat kasta blicken mot taket och upptäcka ett hål på det ställe där väggen och taket möts. Muraren sade åt målaren att denne troligen hade en s. k. spekgädda på väggen. Vid undersökningen visade det sig, att det var ett hål av husbocken. Detta upptäcktes alltså innan någon hade hunnit flytta in i fastigheten! En utredning tycktes visa, att virket i detta fall hade blivit angripet redan i det upplag, varifrån det levererats. Under sådana förutsättningar är det givetvis inte märkvärdigt, om vi en vacker dag märker, att alla de hus som under de senaste förflutna åren är byggda har blivit angripna tämligen hårt av husbocken och förstörda.

Det är gott och väl att försäkringsbolagen tycks vara förutseende när det gäller den förebyggande detaljen. När den blivande egnahemsägaren eller fastighetsägaren tecknar en försäkring redan innan byggnaden står färdig, så är i varje fall han skyddad mot ekonomiska förluster. Men hur går det i alla de fall där vederbörande inte haft tillräcklig inblick i vad situationen kräver och inte skriver sin försäkring förrän huset är något år gammalt? Jo, vederbörande anmäler till försäkringsföretaget att han vill försäkra huset mot husbocken. Helt naturligt gör då bolaget en undersökning. Man upptäcker då husbocksangrepp. För att försäkringsbolaget över huvud taget skall kunna fullfölja sina åtaganden måste givetvis

byggnadskroppen saneras innan försäkringen kan träda i kraft. Detta innebär inte bara saneringskostnader. Dessa kostnader är väl de minsta av alla de kostnader som drabbar villaägaren, även om man inte kan vara så optimistisk att man tror, att några av våra små egnahem kan saneras till den kostnad som anges i utredningen. I dag kostar en sanering av en vanlig enfamiljvilla mellan 800 och 1 100 kronor. Detta är således själva saneringskostnaden. Därmed är emellertid inte kostnaderna för att plocka bort ytterbeklädnaden på villan och återföra denna på sin plats täckta. Inte heller finns här inräknade några som helst kostnader för bortplockande av all beklädnad som finns på insidan eller kostnader för att rusta upp bostaden och få den i användbart skick. När villaägaren kommit så långt har han i allmänhet upptäckt, att kostnaderna för att bli av med husbocken inte stannat vid 800 eller 1 100 kronor utan uppgår till omkring det tiofubbla. Under dessa förutsättningar är det alldeles självklart, att många av de villaägare, som i dag är på det klara med att de bor i av husbocken mer eller mindre infekterade fastigheter och även är på det klara med smittorisken för grannarna, inte har råd att göra någonting åt detta. Det gäller här inte bara saneringskostnaderna utan också reparationskostnaderna, vilka senare blir det mesta.

Jag är medveten om att varken statsrådet eller någon annan i dag är benägen att säga, att vi skulle kunna skydda fastighetsägarna i angripna äldre fastigheter för dessa omkostnader vid bortsanerandet av »odjuren». I fortsättningen bör det emellertid vara ett lika stort intresse när byggkroppen skall börja resas, att den försäkras mot husbocksangrepp, som att den brandförsäkras. En försäkring redan från starten bör vara en förebyggande åtgärd av lika stor vikt som en brandförsäkring. Detta bör enligt min mening påpekas

Svar på interpellation ang. husbockens skadeverkningar

och genomföras i och med att ett lån beviljas för ett bygge.

Utredningen har hänvisat till att man i vissa delstater i Tyskland har tagit upp de här problemen. Även om jag inte vill rekommendera precis samma åtgärder vill jag nämna, att det i en delstat i Tyskland sedan 1951 finns en lag, enligt vilken de kommuner inom vilka husbocken har härjat kan ålägga en byggherre att se till, att virket redan när det flyttas till byggplatsen är preparerat så, att det inte är aptitligt för husbocken.

Herr talman! Otaliga egnahemsägare har under den senaste tiden från försäkringsbolagen fått broschyrer om husbockens härjningar. Det är inte så märkvärdigt om den som råkar ha sina bopålar i Blekinge eller på Gotland eller vid ostkusten blir mörkrädd när han får se en karta sådan som den jag har här.

Något år före 1951 gjordes det en undersökning som visade, att byggnadsbeståndet i vissa kommuner i Blekinge var till 72 procent angripet av husbock. Om man följer den tabell som gjordes i samband med utredningen och utgår från uppgifterna om att varje hona ger upphov till så och så många larver, att beståndet utvecklas så och så snabbt och att varje larv konsumerar så och så mycket trä under de tre månader på året då den över huvud taget företar sig någonting, börjar man undra om inte även i de bäst ställda kommunerna i Blekinge län minst 72 procent av byggnadsbeståndet numera är härjat av husbock och om inte spridningen är betydligt större än som framgår av punkterna på denna karta. Enligt utredningens teorier skulle avkomman av en enda hona konsumera 555 000 kilogram virke under 30 år. Detta under förutsättning att endast 10 procent av avkomman blir funktionsduglig. Den uppgiften ensam säger kanske ingenting, men det lär väl ligga ett stort mått

av kunskaper och vetande bakom dessa beräkningar.

Det säkraste sättet att bli av med husbocken vore väl att ge myndigheterna befogenheter och resurser att så snabbt som möjligt sätta i gång en utrotningskampanj ungefär sådan som den utrotningskampanj mot berberisbusken som bedrevs för några år sedan. Det är särskilt angeläget att bespruta byggnaderna utvändigt och därmed ta död på de flyende husbockarna, som ger sig i väg för att angripa nästa fastighet. Samtidigt som samhället gör detta bör byggherrarna gardera sig mot vidare förstöring av virket.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5

Föredrogos var för sig och remitterades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts på bordet liggande propositioner:

nr 177, med förslag till lag om ändring i lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m., och

nr 178, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 och 23 §§ förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

§ 6

Föredrogos och lades till handlingarna bankoutskottets å kammarens bord vilande anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående avlöningsbestämmelserna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän.

§ 7

Föredrogos var efter annan följande på bordet liggande motioner. Därvid hänvisades

till bevillningsutskottet motionerna nr 705—709;

Statligt stöd till försöksverksamhet vid lantbruks- och lantmannaskolor med gengasdrift av traktorer och bilar

till behandling av lagutskott motionerna nr 710—716;

till statsutskottet motionen nr 717;

till behandling av lagutskott motionen nr 718;

till statsutskottet motionen nr 719; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 720.

§ 8

Föredrogs den av herr *Svenning* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående översyn av bestämmelserna om förverkande av hyresrätt och avhysning.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Föredrogs den av herr *Bengtsson* i Varberg vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående förhållandena vid Eugeniahemmet i Stockholm, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Föredrogs fröken *Elméns* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående förhållandena vid Eugeniahemmet i Stockholm.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11

Föredrogs den av fru *Torbrink* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan

att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående förvaringen av vapen och sprängämnen i militära förråd, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 12

Föredrogs vart efter annat

bevillningsutskottets betänkande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Österrike för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet; och

jordbruksutskottets utlåtande nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kro-noegendomar m. m., såvitt avser Mjogaryd Mellangården 2¹ i Jönköpings län m. fl. fastigheter.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtande hemställt.

§ 13

Statligt stöd till försöksverksamhet vid lantbruks- och lantmannaskolor med gengasdrift av traktorer och bilar

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 36, i anledning av väckta motioner angående statligt stöd till försöksverksamhet vid lantbruks- och lantmannaskolor med gengasdrift av traktorer och bilar.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr BRANDT i Sätilla (cp):

Herr talman! Någon reservation är ej fogad till jordbruksutskottets utlåtande nr 36 över motion 439 i denna kammarre. Det skulle fördenskull kanske kunna anses onödigt att här ta upp någon debatt i sammanhanget. Då jag det oak-

Statligt stöd till försöksverksamhet vid lantbruks- och lantmannaskolor med gengasdrift av traktorer och bilar

tat tar till orda är det för att som en av motionärerna göra en kommentar till utlåtandet. Något yrkande kommer jag inte att ställa.

Om man läser igenom de remissyttrandena, vilka är föranledda av denna motion, framgår det tydligt att motionen har aktualiserat ett ärende av största vikt. Kungl. lantbruksstyrelsen, statskontoret, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap och statens maskinprovningar i Ultuna vitsordar allesamman behovet av forsknings- och försöksverksamhet på gengasområdet såsom beredskapsåtgärd. Man redovisar också vad som har gjorts på området liksom den forsknings- och försöksverksamhet, som för närvarande bedrivs.

I motionen framhålles det starkt ökade beroende, som exempelvis jordbruket för närvarande har av en kontinuerlig tillförsel av drivmedel och smörjmedel för det under senare år starkt ökade traktorsbeståndet. Man framhåller också i motionen, att det måste bedömas utsiktslöst att i händelse av ofred och avspärrning från driv- och smörjmedelstillförsel ersätta traktorerna som dragkraft med hästar. Det framstår därför som en bjudande nödvändighet att redan i fredstid förbereda en övergång till ersättningsbränsle för traktorerna, därest tillförsel av ordinarie bränsletyp omöjliggöres.

I syfte att så snabbt som möjligt till det praktiska jordbruket föra ut och bekantgöra de tekniska resultaten av forsknings- och försöksverksamheten på gengasområdet föreslås vidare i motionen, att viss försöksverksamhet förlägges till jordbrukets undervisningsanstalter. I denna tankegång instämmer också statens maskinprovningar, då institutionen i fråga i sitt remissyttrande skriver: »Det är givetvis icke möjligt att vid jordbrukets skolor driva någon mera omfattande egentlig försöksverksamhet på gengasområdet, eftersom en sådan kräver dyrbar

utrustning och specialtränad personal», men motionen avser sannolikt inte heller detta. Yttrandet fortsätter: » Det skulle vara en för landet betydelsefull tillgång om skolorna vore utrustade med gengastraktorer vid sidan av normal traktorutrustning. Såväl lärare och instruktörer som elever och en del av bygdens jordbrukare kunde då få möjlighet att uppehålla en vissserligen begränsad men värdefull kunskap om och förtrogenhet med hur gengasdrift skall ordnas och utnyttjas. Både tekniskt och psykiskt skulle detta underlätta en övergång, om en sådan blir en tvingande nödvändighet.»

Jag skulle tro att det är skilda uppfattningar om vad som i detta sammanhang skall anses vara forsknings- och försöksverksamhet, som är orsaken till att jordbruksutskottets och motionärernas uppfattning icke har kunnat samordnas. Jordbruksutskottet har, som synes av dess utlåtande, icke ansett sig böra förorda, att en rent teknisk försöksverksamhet förlägges till jordbrukets skolor. Kostnadsskäl talar enligt utskottet mot detta. Motionens syfte var inte heller detta utan fastmer att försöksmässigt i praktisk drift pröva och lämna undervisning om de tekniska lösningar på gengasområdet som av de kvalificerade forsknings- och försökseenheterna bedömts värda att prövas i praktiken. Jag vill hoppas att den form för bekantgörande, som här avses, inte framdeles skall behöva försvåras på grund av den formulering som jordbruksutskottets utlåtande fått på denna punkt. Det kan ju tänkas att så skulle kunna bli fallet.

Motionen liksom remissyttrandena ger emellertid anledning också till kommentarer av annat slag än de hittills framförda. Vid genomläsningen av statens maskinprovningars yttrande över motionen lägger man märke till att institutionen anser det mycket angeläget att söka komma fram till en ändamåls-

Statligt stöd till försöksverksamhet vid lantbruks- och lantmannaskolor med gengasdrift av traktorer och bilar

enligt teknisk lösning beträffande gengasdrift på dieseltraktorer och dieselbilar. Man nämner därvid den i Tyskland prövade dieselgasetoden. Det är uppenbart att det under senare år starkt ökade antalet dieselmotorförsedda traktorer inte endast inom jordbruk och skogsbruk utan också på andra användningsområden synnerligen starkt motiverar att denna metod ytterligare utforskas och prövas.

I detta sammanhang aktualiseras emellertid ett annat spörsmål. *Hur skall man säkerställa tillgången på den dieselolja, varav denna kombinationsmetods tillämpning är beroende?* Detta är ett nytt led i gengasberedskapen. Metoden bygger på att man skall använda, vid sidan om ved- eller kolgengas, dieselolja, och en bränslegasblandning av dessa två komponenter blir alltså det egentliga drivmedlet.

Som bekant är det inte ovanligt att på de enskilda jordbruken s. k. farmaggregat är uppställda. Det tillgår i regel så att en oljefirma, mot att vederbörande jordbrukare tillförsäkrar firmen i fråga ensamrätt att leverera dieseloljan, kostnadsfritt tillhandahåller dessa tankar. I viss omfattning köper också jordbrukarna privat tankar.

Jordbrukets utredningsinstitut har genom sina kontaktmän i de lokala RLF-avdelningarna försökt få en uppfattning om i vilken omfattning drivmedel på detta sätt lagras i jordbruket. Såvitt jag har mig bekant har något resultat av denna undersökning inte publicerats. Enligt utsago har det likväl förspotts att man inte skall överdriva betydelsen av denna form av bränslelagring för traktorerna. På denna väg kan inte en erforderlig beredskapslagring för närvarande anses tillnärmelsevis genomförd.

Man kan då fråga sig varför jordbruket trots medvetandet om sitt mycket stora beroende av tillgång på traktorbränsle i händelse av ofred inte redan

i fredstid sörjer för vissa marginaltillgångar, som kan utnyttjas i en kritisk situation. Skälen härtill är givetvis flera, men ett av dem skulle jag i detta sammanhang vilja aktualisera.

I visst beredskapsläge liksom under krig gäller förfogandelagen. Såväl militärt försvar som civilförsvar kan använda sig av de befogenheter denna lag ger. Det är säkerligen ovissheten om huruvida man i den kritiska situationen över huvud taget får disponera det bränsle man lagrat, som förtar mången lusten att arrangera för beredskapslagringar. Om vi nu i fortsättningen arbetar på att lösa gengasdriften i händelse av avspärrning med hjälp av en metod, som förutsätter tillgång till viss del dieselolja, vore det väl skäl att träffa avgöranden som leder till att de jordbruk, som innehar dieseltraktorer och som vid gengasdrift av dessa alltjämt i viss omfattning blir beroende av dieselolja, verkligen säkerställes beträffande tillgången på denna olja. Det kan tänkas att fördenskull vissa undantagsbestämmelser i gällande förfogandelag vore befogade. Det kan vidare tänkas att jordbruket i samma syfte borde sättas i samband med vissa åtaganden beträffande undanförseln o. s. v. i händelse av krig.

Det vore synnerligen värdefullt om åtgärder av det slag jag nu endast antydningvis kunnat anföra kunde tagas upp till prövning exempelvis inom riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, därest den framtida tekniska utformningen av gengasdrift på våra traktorer motiverar detta. Det skulle också vara av värde om jordbruk, skogsbruk och industri finge en viss uppfattning om under vilka förhållanden riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap tänker sig att genom sin medverkan i möjlig utsträckning säkerställa dessa näringsgrenars oundgängliga energibehov i den mån dessa beror av motorbränsle.

Statligt stöd till försöksverksamhet vid lantbruks- och lantmannaskolor med gengasdrift av traktorer och bilar

Herr **PETTERSSON** i Dahl (cp):

Herr talman! Herr Brandt i Sätåla framställde inte något yrkande, och då kunde det kanske vara onödigt av mig att här ta till orda. Jag skall heller inte polemisera mot herr Brandt beträffande nyttan av de undersökningar, som det här är fråga om. Men herr Brandt sade, att det rådde skilda uppfattningar mellan utskottet samt statens maskinprovningar och motionärerna, och det är ett påstående som jag måste något ingå på. Motionärerna talar om värdet av försöksverksamhet på detta område vid lantbruks- och lantmannaskolor, och de säger i det sammanhanget följande: »Det synes oss därför angeläget, att man redan nu söker få i gång särskild försöksverksamhet i detta syfte.» Det gäller alltså en försöksverksamhet med gengasdrift av traktorer och bilar.

Statens maskinprovningar har yttrat sig över motionen i denna del, och det läste också herr Brandt upp. Men herr Brandt citerade inte rätt. Det är det som är det anmärkningsvärda. Statens maskinprovningar skriver nämligen följande: »Det är givetvis icke möjligt att vid jordbrukets skolor driva någon mera omfattande egentlig försöksverksamhet på gengasområdet eftersom en sådan kräver dyrbar utrustning och specialtränad personal. Detta torde icke heller vara avsikten med de framlagda motionerna.»

Men herr Brandt sade i stället att statens maskinprovningar framhållit, att »motionen avser sannolikt inte detta». Jag antecknade den exakta ordalydelsen, och jag förstår inte vad det kan finnas för anledning att citera på annat sätt än det är skrivet. Det går väl lika bra att citera rätt.

Statens maskinprovningar har i sitt yttrande utgått ifrån att försöksverksamheten kräver dyrbar utrustning och specialtränad personal, men utskottet har i det sammanhanget bara sagt följande: »Att såsom motionärerna avsett

förlägga viss rent teknisk försöksverksamhet med gengasdrift av traktorer och bilar jämväl till lantbruks- och lantmannaskolor finner sig utskottet icke böra förorda — — —.» Utskottet har sålunda där helt stött sig på statens maskinprovningar.

Sedan slutar utskottsutlåtandet sålunda: »Däremot anser utskottet det önskvärt och lämpligt att elever vid skolor av nyssnämnt slag kan meddelas viss utbildning beträffande handhavande och drift av gengasdrivna traktorer» samt tillägger, att kostnaderna för anskaffande senare av erforderlig specialutrustning till de skolor, där nämnda utbildnings- och kursverksamhet befinner sig böra anordnas, *torde böra täckas inom ramen för de medel som må komma att anvisas under anslaget Bidrag till undervisningsmateriel för maskinundervisning*. Utskottet har där inte sagt någonting om huruvida nu utgående anslag räcker eller inte. Det vet vi inte. Men med en sådan skrivning är det väl förutsatt att erforderliga anslag anvisas.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **BRANDT** i Sätåla (cp):

Herr talman! Vi har i motionen använt uttrycket »särskild försöksverksamhet». Därmed har vi givetvis avsett sådan form av försöksverksamhet som skolenheterna kan bedömas ha resurser för. Statens maskinprovningar framhåller betydelsen av att skolorna är utrustade med gengastraktorer vid sidan av normal traktorutrustning för att därigenom kunna meddela undervisning till elever och en del av bygdens jordbrukare och bekantgöra vad som kommit fram på gengasområdet. Detta är en försöksverksamhet av sådant slag som skolorna har resurser för.

Låt mig göra en jämförelse! Om forskningen inom växtförädlingen kommer fram till vissa sorter som anses prövningsvärda, placeras de ut i försöks-

Interpellation ang. sysselsättningsmöjligheterna vid örlogsvarvet i Karlskrona

verksamhet hos enskilda jordbrukare och på skolor för att man skall få möjlighet att bedöma vad de kan duga till i praktiskt sammanhang. Precis detsamma avser vi med motionen om denna försöksverksamhet. Vi vill alltså med skolornas biträde ge statens maskinprovningar och även andra forsknings- och försöksanstalter möjlighet att i praktiken pröva de tekniska lösningar de kommit fram till.

När jordbruksutskottet säger att motionärerna avser en rent teknisk försöksverksamhet och bedömer denna som olämplig för skolorna, är detta jordbruksutskottets egen uppfattning om vad försöksverksamheten vid skolorna skall avse. Det är detta som givit mig anledning att säga att jag tror att det råder skilda uppfattningar om vad som i detta sammanhang skall anses vara forsknings- och försöksverksamhet och att detta medfört att motionärernas och jordbruksutskottets uppfattningar inte kunnat samordnas. Jag håller alltså före att utskottet här har lagt in en egen uppfattning om vad slags försöksverksamhet skolorna skall bedriva och bedömt den nu föreslagna som alltför kvalifikationskrävande. Hade utskottet följt den andra delen i statens maskinprovningars yttrande — vilket det varit oförhindrat att göra — hade utskottet däremot kunnat ställa sig positivt till motionärernas förslag.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14

Interpellation ang. sysselsättningsmöjligheterna vid örlogsvarvet i Karlskrona

Herr NILSSON i Gävle (k) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Osäkerhetstillståndet rörande örlogsvarvets i Karlskrona framtid och avsaknaden av bestämda långsiktiga perspektiv har försatt de anställda inte bara i ett materiellt osäkerhetstillstånd utan jämväl för många

skapat svåra psykiska påfrestningar. Hur skall framtiden gestalta sig? Skall jag få behålla mitt arbete eller tillhör just jag dem som kommer att drabbas av eventuella personalminskningar? Detta är frågor, som de anställda dagligen ställer sig.

Karlskronautredningen, vars utredning — i sina slutledningar — utsatts för en nedgörande kritik, en kritik, som för alla som följt frågans handläggning synes vara berättigad, har bl. a. fört fram två alternativ. Enligt alternativ I beräknas arbetarantalet komma att uppgå till ca 1 800 man och enligt alternativ II till 1 200 man. I september månad i år var ca 1 650 man anställda.

Av lättförklarliga skäl tilldrar sig det största intresset just nu frågan: Vilket alternativ kommer regeringen att biträda vid ett slutligt avgörande beträffande örlogsvarvets framtida uppgifter? Skillnaden i de olika alternativen är ca 600 anställda och utgör därför ett av de dominerande frågetecken som arbetarna brottas med. Ett klart besked från regeringen på just denna punkt skulle skingra mycket av den oluststämning som nu råder vid varvet bland de anställda.

Jag utgår ifrån att regeringen söker en lösning enligt alternativ I, dvs. att arbetstillfällen skapas för minst 1 800 man. Skulle det emellertid av skäl, som ännu icke är kända, ej vara möjligt att stadga sysselsättningsgraden vid varvet och helst öka densamma något, inställer sig frågan om att skapa fram nya sysselsättningsobjekt för arbetarna och tjänstemännen i Karlskrona stad men även för hela östra Blekinge.

Med hänvisning till denna motivering ber undertecknad få rikta följande frågor till statsrådet och chefen för socialdepartementet:

- 1) Vilket av de två alternativen i den s. k. karlskronautredningen kan tänkas få regeringens stöd?
- 2) Har regeringen övervägt starta annan statlig industri i Karlskrona med

Interpellation ang. rabatterade järnvägsresor för folkpensionärer — Interpellation ang. utbetalningen av sjukpenning i vissa fall

omnejd därest sysselsättningsmöjligheterna vid varvet skulle tendera till att bli sämre?

Denna anhållan bordlades.

§ 15

Interpellation ang. rabatterade järnvägsresor för folkpensionärer

Ordet lämnades på begäran till

Herr CARLSSON i Huskvarna (fp), som yttrade:

Herr talman! De senare åren har folkpensionärer under en kort tidsperiod åtnjutit rabatt vid resor på statens järnvägar. Jul- och nyårshelgen 1958—1959 gällde sålunda halvt pris på tur och retur-biljetter under tiden 26 december—10 januari, vissa dagar dock undantagna. Bland folkpensionärerna har dessa billiga resor varit mycket uppskattade. Många, som annars inte hade haft råd att resa, har på detta sätt fått tillfälle att t. ex. besöka släkt och vänner. Jar förmodar, att liknande reserabatter kommer att tillämpas under den kommande jul- och nyårshelgen.

Fråga är, om man inte på detta område skulle kunna gå ett steg längre genom att utvidga tiden för dessa reserabatter vid de nämnda helgerna eller ännu hellre införa flera perioder med billiga folkpensionärsresor. Kanske kan Danmarks exempel härvidlag vara till en viss ledning.

I Danmark reser folkpensionärerna på halv biljett på järnvägarna under tiden september till maj vid färd över 50 km och med vissa inskränkningar. Biljetterna gäller endast tisdag—fredag i varje vecka, dock inte — för att ta det aktuella läget — under tiden 19 december—4 januari, ej heller 9 april—19 april. Danskarna är alltså mera generösa under en stor del av året men medger ej resor under jul- och påskhelgerna. Det är helt naturligt, att den

svenska rabatten vid jul- och nyårshelgerna måste vara kvar, men därtill borde kunna läggas rabatt vid andra tidpunkter.

Flertalet folkpensionärer har mindre pengar att röra sig med än de som befinner sig i de arbetsföra åldrarna. Om SJ skulle införa en utvidgning av reserabatterna, måste detta innebära att betydligt fler pensionärer reser än annars vore fallet. Det är troligt, att en utvidgning i själva verket skulle ge SJ större inkomster och alltså vara till förmån även för järnvägarna. Med nuvarande konkurrensförhållanden och de i regel mycket goda utrymmena på järnvägarna skulle vidgade folkpensionärsrabatter inte medföra några som helst ökade utgifter för SJ, enbart en chans till ökade inkomster.

Det förefaller mig alltså som skulle en reform i här antydd riktning innebära fördelar för såväl folkpensionärerna som statens järnvägar och därför vara i bägges intresse. Naturligtvis vore det önskvärt att en utvidgning av tiden för dessa resor gjordes så generös som möjligt. Jag skall dock härvidlag inte framställa några förslag.

Under hänvisning till det anförda anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet ta upp till prövning frågan om att på sätt som tidigare förekommit låta folkpensionärerna få rabatt vid tur och retur-resor på statens järnvägar och att därvidlag betydligt utvidga den tid, under vilken dessa resor får företagas?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Interpellation ang. utbetalningen av sjukpenning i vissa fall

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Fröken KARLSSON (h), som anförde:

Herr talman! I skrivelse den 5 februari 1954 till Kungl. Maj:t föreslog riks-försäkringsanstalten, att i 27 § sjukförsäkringslagen borde införas en bestämmelse om att sjukkassa på framställning av nykterhetsnämnd skulle äga förordna, att sjukpenning jämte barn-tillägg, tillkommande den som vore eller nyligen varit hemfallen åt alkohollmissbruk, skulle utbetalas till kommunal myndighet eller den sjukes make eller annan person för att användas till den sjukes eller hans familjs uppehälle.

Riksförsäkringsanstaltens förslag har hittills inte föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd, vilket enligt mitt förmenande är förvånande. Som bestämmelserna i sjukförsäkringslagen nu är utformade har sjukkassa inte någon möjlighet att förhindra att en alkoholskadad person får ut sjukpenningensättning, även om han använder pengarna till spritinköp. Endast om han är intagen på alkoholistanstalt skall sjukpenning ej utgå. Meningen med sjukförsäkringen är väl ändå inte att sjukpenningen till en alkoholskadad person skall ge honom möjlighet till ytterligare spritinköp och härigenom bidra till att förvärra hans sjukdomstillstånd. Infördes i sjukförsäkringslagen en bestämmelse av den innebörd riksförsäkringsanstalten föreslagit, torde dylikt kunna undvikas.

Under återopande av vad ovan anförts får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att föreslå att i sjukförsäkringslagen införas en bestämmelse av det innehåll riksförsäkringsanstalten föreslagit i skrivelse den 5 februari 1954?

Denna anhållan bordlades.

§ 17

Interpellation ang. Dalarnas järnvägs-kommunikationer

Herr ELIASSON i Sundborn (cp) erhöjll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Inom Kopparbergs län råder en utbredd uppfattning om att järnvägsförbindelserna med huvudstaden icke är tillfredsställande. I varje fall beträffande mellersta Dalarnas, Siljansbygdens, Norra Dalarnas och Västerdalarnas kommunikationer kan berättigad kritik anföras. Kopparbergs län har ett relativt differentierat näringsliv och en betydande folkmängd. Därtill kommer, att Dalarna är ett av landets främsta turistlandskap. Turisterna söker sig till alla delar av Dalarna, men det största antalet besöker Siljansbygden, där turistnäringen är starkt utvecklad. Även Dalarnas fjällvärld har en betydande besöksfrekvens.

Ett län med så stor folkmängd och omfattande turism borde kunna påräkna särskild uppmärksamhet från järnvägsmyndigheternas sida. Behovet av snabba och bekväma förbindelser med huvudstaden är emellertid icke nöjaktigt tillgodosett. Några exempel illustrerar detta.

Från Falun till Stockholm är avståndet 249 km. Med den snabbaste förbindelsen över Krylbo (»Dalpilen») tar resan för närvarande 3 timmar 40 minuter. Övriga tåg kräver väsentligt längre restid. Som jämförelse kan nämnas att avståndet från Örebro till Stockholm är 223 km och restiden med »Värmlänningen» 2 timmar 24 minuter. En resa med detta tåg från Karlstad till Stockholm — avståndet är 329 km — kan företas på 4 timmar 3 minuter.

»Dalpilen» kan än mindre tillgodose behovet av en snabb och bekväm förbindelse för Siljansbygden och norra Dalarna, eftersom passagerarna från dessa delar av länet är nödsakade att färdas med rälsbuss till och från Borlänge.

De otillfredsställande järnvägsförbindelserna mellan Siljansbygden och

Interpellation ang. Dalarnas järnvägskommunikationer

Stockholm må belysas med ytterligare exempel. Från Rättvik till Stockholm är avståndet 290 km och den kortaste restiden 4 timmar 42 minuter. Avgångstiden från Rättvik är då kl. 5.28 och passagerarna måste byta tåg i Borlänge. Övriga tåglägenheter kräver en restid av 5½—drygt 6 timmar.

Övre Siljansbygden är också uppenbart missgynnad. Med den snabbaste förbindelsen från Mora till Stockholm (avståndet är 329 km) blir restiden 5 timmar 20 minuter. Rålsbussen avgår då från Mora redan kl. 4.50 på morgonen, vilket för många resenärer utan tvivel ter sig avskräckande. Övriga tågförbindelser å sträckan Mora—Krylbo—Stockholm kräver en restid av över 6 timmar. Det är ingen överdrift att påstå, att dylika järnvägsförbindelser icke tillgodoser Ortsbefolkningens och turismens berättigade anspråk på goda kommunikationer.

Även för Västerdalarna föreligger behov av snabbare kommunikationer med huvudstaden. Från Malung, ett samhälle med starkt utvecklad företagsamhet och beläget relativt nära fjällbygden, är avståndet till Stockholm cirka 350 km. En tågresa Malung—Stockholm tar för närvarande drygt 7 timmar och det är omöjligt att göra fram- och återresan med tåg på samma dag.

Med hänsyn till länets folkmängd, den omfattande turismen, bristen på reguljärt linjeflyg samt att möjlighet att utnyttja sovvagnsförbindelser saknas, framstår det som angeläget att järn-

vägskommunikationerna väsentligt förbättras. En åtgärd i detta syfte vore en elektrifiering å vissa bandelar. Vidare borde lättare tågsätt med diesel- eller dielelektrisk drift kunna insättas för att möjliggöra väsentligt snabbare och bekvämare förbindelser. Härigenom skulle det bli möjligt att även öka resandetrafiken på tågen, eftersom många personer för närvarande föredrager att göra resan till och från Stockholm med bil för att minska restiden. Därtill kommer, att ett ökat antal turister kan väntas resa till Dalarna om snabbare och bekvämare järnvägsförbindelser skapas.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

1. Har herr statsrådet uppmärksammat att Dalarnas järnvägskommunikationer icke är tillfredsställande?

2. Planeras några åtgärder för att förbättra dessa kommunikationer, t. ex. elektrifiering av vissa bandelar och utnyttjande av lättare tågsätt för att nedbringa restiderna?

Denna anhållan bordlades.

§ 18

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 15.19.

In fidem

Sune K. Johansson